

Insekt-Nytt



**Medlemsblad for Norsk
entomologisk forening**



Nr. 2 2016 Årgang 41

Insekt-Nytt • 41 (2) 2016

Insekt-Nytt • 41 (2) 2016

Medlemsblad for Norsk entomologisk forening

Redaktør:

Anders Endrestøl

Redaksjon:

Lars Ove Hansen
Jan Arne Stenløkk
Leif Aarvik
Halvard Hatlen
Hallvard Elven

Nett-redaktør:

Hallvard Elven

Adresse:

Insekt-Nytt, v/ Anders Endrestøl,
NINA Oslo,
Gaustadalléen 21,
0349 Oslo
Tlf.: 99 45 09 17
[Besøksadr.: Gaustadalléen 21, 0349 Oslo]

E-mail: insektnytt@gmail.com

Sats, lay-out, paste-up: Anders Endrestøl

Trykk: Gamlebyen Grafiske AS, Oslo
Kraft digitalprint AS, Oslo

Trykkdato: juli 2016

Opplag: 1000

Insekt-Nytt utkommer med 4 nummer årlig.

ISSN 0800-1804 (trykt utg.)
ISSN 1890-9361 (online)

Forsidebildet:

Vårblåvinge *Celastrina argiolus* fotografert 12. juni 2009 på Mofjellet i Rana kommune i Nordland. Se omtale av arten side 5 dette heftet. Foto: Petter Hammes.

Insekt-Nytt presenterer populærvitenskapelige oversikts- og tema-artikler om insekters (inkl. edderkoppdyr og andre landleddyr) økologi, systematikk, fysiologi, atferd, dyregeografi etc. Likeledes trykkes artslister fra ulike områder og habitater, ekskursjonsrapporter, naturvern-, nytte- og skadedyrstoff, bibliografier, biografier, historikk, «anekdoter», innsamlings- og prepareringsteknikk, utstyrstips, bokanmeldelser m.m. Vi trykker også alle typer stoff som er relatert til Norsk entomologisk forening og dets lokalavdelinger: årsrapporter, regnskap, møte- og ekskursjons-rapporter, debattstoff etc. Opprop og kontaktannonser er gratis for foreningens medlemmer. Språket er norsk (svensk eller dansk) gjerne med et kort engelsk abstract for større artikler. Våre artikler refereres i Zoological record.

Insekt-Nytt vil prøve å finne sin nisje der vi ikke overlapper med vår forenings fagtidsskrift *Norwegian Journal of Entomology*. Originale vitenskapelige undersøkelser, nye arter for ulike faunaregioner og Norge går fortsatt til dette. Derimot tar vi gjerne artikler som omhandler «interessante og sjeldne funn», notater om arters habitatvalg og levevis etc., selv om det nødvendigvis ikke er «nytt».

Annonsepriser:

1/2 side	kr.	1000,-
1/1 side	kr.	1750,-
Bakside (farger)	kr.	2500,-

Ved bestilling av annonser i to nummer etter hverandre kan vi tilby 10 % reduksjon, 25 % i fire påfølgende numre.

Abonnement: Medlemmer av Norsk entomologisk forening får fritt tilsendt *Norwegian Journal of Entomology* og *Insekt-Nytt*. Kontingenten er for 2016 kr. 280,- pr. år (kr. 140,- for junior-medlemmer til og med året de fyller 19 år). For medlemskap bruk skjema på våre nettsider (www.entomologi.no) eller kontakt:

Norsk entomologisk forening,
Postboks 386, 4002 Stavanger.
e-post: jansten123@online.no

Redaktøren har ordet:

Innst. 294 S (2015–2016)

Rett før jul i fjor kom stortingsmeldingen «Natur for livet - Norsk handlingsplan for naturmangfold». «Ahhh... gjeeesssp», tenker du kanskje? Men dette er faktisk et sentralt dokument for dem som bryr seg om norsk natur. Det er tross alt 14 år siden sist det kom en tilsvarende stortingsmelding, presentert av daværende miljøvernminister Siri Bjerke. Den nye meldingen har i det minste en tittel med et hint av frisk luft i forhold til den gamle, noe mer byråkrat-gustne «Biologisk mangfold - Sektoransvar og samordning»...

Men, når sant skal sies er det ikke selve stortingsmeldingen som er interessant her. Stortingsmeldingen fikk faktisk nokså lunken mottagelse hos miljøorganisasjonene. Sabima mente meldingen var lite konkret og at mye først og fremst skulle «utredes og vurderes». Naturvernforbundet mente sågar at det var en «en skuffende og blodfattig julegave».

Det interessante her er derimot Stortingets behandling av den omtalte meldingen. For etter at regjeringen la fram stortingsmeldingen 18. desember 2015 ble

Innholdsfortegnelse

Endrestøl, A. Redaktøren har ordet: Inst. 294 S (2015–2016)	1
Endrestøl, A. Linselusa	4
Olsen, A.I., Lundmo, S. og Syvertsen, P.O. Vårblåvinge brer seg nordover i Nordland	5
Lundmo, S., Olsen, A.I., Syvertsen, P.O. og Nilsen, R. Nye regionfunn av sommerfugler i Nordland	9
Olsen, A.I., Lundmo, S. og Syvertsen, P.O. Funn av blågrått kveldfly <i>Acronicta cinerea</i> i Nordland	27
Andreassen, A.T. Møkkbiller og vannkjærer i møkk fra Lista	31
Stenløkk, J. Masseopptreden av larver av hagebåndfly <i>Noctua pronuba</i> på snø i desember	37
Osland, M. Sangsikade <i>Cicadetta montana</i> i Østfold	39
Oppslagstavla	42
Stokkeland, I. Entomologisk filateli II: Også frimerkeinsekta er vrine å talfesta	43
Stenløkk, J. Insekter i nettet	45
Hatlen, H. På larvestadiet	47
Forhandlere av entomologisk utstyr	49
Content of Insekt-Nytt [Insect-News] 41 (2) 2016	50

den oversendt Stortingets fagkomite for behandling, i dette tilfelle Energi- og miljøkomiteen. I mai 2016 avga komiteen sin innstilling med den noe kryptiske overskriften «Innst. 294 S (2015–2016)». Gledelig nok inneholder denne innstillingen mye mer politikk enn Regjeringens stortingsmelding. Her har Stortinget virkelig brukt mulighet til å «korrigere» Regjeringen, som tross alt er i mindretall.

Så, mens det for eksempel i meldingen står at «det burde utarbeides en strategi for vern av nye områder for barskogvern», så står det i innstillingen: «Stortinget ber regjeringen sette et mål om vern

av både offentlig eid skog og frivillig vern av privateid skog til 10 pst. av skogarealet». Enkelt og greit. Innstillingen ble naturlig nok mottatt noe bedre av miljøorganisasjonene, og WWF uttalte at «Stortinget ber i praksis regjeringen om å brette opp ermene for naturen», mens Sabima uttalte at Stortinget nå hadde vedtatt «en stortingsmelding for naturmangfold som er langt mer konkret og ambisiøs enn det regjeringen først foreslo».

En del av årsaken til denne forbedringen er nok også at blant annet miljøorganisasjonene, sammen med flere fagpersoner, deltok i en arbeidsgruppe som



Heroringvinge *Coenonympha hero* er en av de få insektartene som er nevnt i Innst. 294 S (2015–2016) fra Energi- og miljøkomiteen på Stortinget. Foto: Anders Endrestøl.

utarbeidet «33 forslag for naturen» som et slags faggrunnlag for Stortinget før behandlingen. Mye av formuleringene, artene og temaene derfra, finner man igjen i innstillingen.

Utover skogvernet nevnt over, er det også andre viktige tilrådninger. For eksempel sies det at både svartelista og rødlista skal oppdateres hvert femte år, at man skal styrke arbeidet med et økologisk grunnkart for Norge, at man skal få flere utvalgte kulturlandskaper, utarbeide kvalitetsnormer for økosystemer og øke arbeidet med å restaurere natur, i tillegg til flere viktige tilrådninger i forhold til marine miljøer. Det er også nevnt at man bør øke ambisjonsnivået for antallet prioriterte arter. Alt i alt er det en del positivt her, selv om det er lite konkret på entomologi og arter.

Men, det er ikke ofte vi ser heroringvinge og strandmurerbie nevnt i en innstilling fra Energi- og miljøkomiteén, så bare det er jo en optur!

De som er interessert i å lese mer om dette kan finne Regjeringens stortingsmelding her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-14-20152016/id2468099/> (eller søk «Natur for livet»).

De 33 forslagene for natur, kan finnes her: <http://sabima.no/files/33-forslag-for-naturen.pdf> (eller søk «33 forslag»).

Mens den endelige innstillingen finnes her: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2015-2016/inns-201516-294/> (eller søk «Innst. 294 S (2015–2016)»).

Om dette heftet

Store deler av dette heftet er viet faunistikk av sommerfugler, denne gangen fra Nordland. Utover at det er mange interessante funn er det viktig at det kommer gode data fra landsdeler som det tradisjonelt er samlet mindre fra. I disse «klimatider» er det jo spesielt viktig å følge nord-fylkene, hvor man kanskje tydeligst kan se mulige ekspansjoner som følge av varmere vær.

Mot slutten av heftet er det en rekke småartikler om både møkkbiller, hagebåndfly og sangsikade. Vi har også en oppfølger i serien om entomologisk filateli, før våre faste spalter.

Nesten nummer kommer forhåpentligvis i september, og det er god plass, så bare send inn stoff! Ha det i bakhodet under sommerens ekspedisjoner!

Redaksjonen ønsker alle insektinteresserte en fantastisk fin sommer og håper dere får mange fine opplevelser og funn!





De siste åtte årene har jeg hver sommer finkjemmet en god del smørbukkplanter i Halden og i Tvedestrand på jakt etter egg av klippeblåvinge *Scolitantides orion*, med variabelt resultat. I år var det forøvrig påfallende mye av denne arten, smørbukkspinnmøll *Yponomeuta sedella*. Den kan åpenbart være en konkurrent til klippeblåvinge, for det blir ikke mye igjen av smørbukkplantene til larver av klippeblåvinge etter at disse har forsynt seg. Arten er utbredt langs kysten fra Østfold til Rogaland, med unntak av et innlandsfunn i Seljord og et par i Nord-Fron. Bildet er tatt i Torpbukta, Halden 28. juni 2016. *Tekst og foto: Anders Endrestøl.*

Vårblåvinge brer seg nordover i Nordland

Atle Ivar Olsen, Stig Lundmo og Per Ole Syvertsen

Før 1985 var vårblåvinge (Linnaeus, 1758) i Norge bare kjent nord til Nord-Trøndelag, med unntak av ett funn i Finnmark (Alta 27. juni 1973, leg. Leif Aarvik). I 1985 ble arten først påvist i Nordland, i Sømna på Sør-Helgeland (tre eksemplarer 17.-18. mai, leg. Willy

Hjelmseth). Disse fire eksemplarene, som er belagt i samlingene ved Naturhistorisk museum i Oslo og Helgeland museum, naturhistorisk avdeling i Mo i Rana, var fram til sommeren 2009 de eneste som er registrert fra Nord-Norge på Artskart.



Figur 1. Vårblåvinge på blåbær, Utskarpen i Rana 21. mai 2009. Foto: Stig Lundmo.

Tidligere utbredelse

Aarvik mfl. (2009) oppgir at vårblåvingen er vanlig i lavlandet nord til Trøndelag. Dokumentasjon for artens opptreden i Trøndelag synes å være mangelfull, idet ingen museumsbelegg fra Nord-Trøndelag og kun tre fra Sør-Trøndelag er registrert i Artskart (status pr. april 2016). Fra Sør-Trøndelag er det likevel registrert både beleggfunn og observasjoner fra 1970- og 1980-tallet. Registrerte observasjoner fra Nord-Trøndelag går ikke lenger tilbake enn til 2008. En av oss (SL) så imidlertid mange individer av vårblåvinge i Levanger i 1974. Arten var altså etter alt å dømme etablert over store deler av Trøndelag da den i 1985 for første gang ble påvist i Nordland.

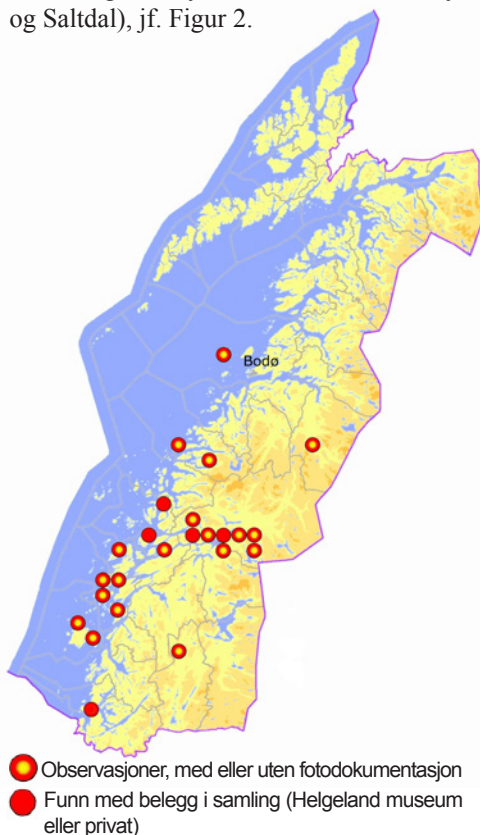
Ekspansjon på 2000-tallet

På 2000-tallet virker det som vårblåvingen har vært på kraftig frammarsj, og i alle fall fra 2009 av har den blitt et ganske vanlig syn i Nordland nord til Sør-Salten. I 2007 og 2008 ble det gjort en del observasjoner i mai i Utskarpen i Rana (SL) og Kvina i Lurøy (Jostein Solvang), uten at dette ble dokumentert gjennom belegg eller fotografier. Nå er jo dette den blåvingen som flyr tidligst på året, og den er ganske lys og karakteristisk, så alle tidlige lyse blåvinger kan nok tilskrives denne arten.

I 2009 ble de første beleggene sikret fra Rana og Lurøy, foruten fotodokumenterte funn (Figur 1), og arten ble også rapportert fra Helligvær i Bodø. Fra perioden 2009-2014 har Helgeland museum tatt belegg av ni individer fra tre lokaliteter i Rana og Lurøy. I tillegg finnes et belegg fra Nesna i en privat samling. Flere av observasjonene

var også av individer i august, noe som må ha representert en ny generasjon (blant annet fire belegg fra Bustneslia i Rana 29. august 2009 og 8.-23. august 2014). Dette diskuteres nærmere nedenfor.

Fra 2010 er arten påvist i flere nye kommuner både på Helgeland og i Sør-Salten (fra sør mot nord i Vega, Grane, Alstahaug, Herøy, Dønna, Nesna, Meløy og Saltdal), jf. Figur 2.



Figur 2. Funn av vårblåvinge i Nordland. Plottene viser påvist forekomst til og med 2015, i ruter på 10x10 km. Mye av informasjonen er hentet fra Artsobservasjoner.

Diskusjon

Vårblåvingen er med sin lyse blåfarge en lett kjennelig art, og med flygetid hovedsakelig i mai-juni er den mye tidligere ute enn andre blåvingearter i Nordland. Det er derfor lite trolig at den har vært oversett tidligere i noen grad. Dette underbygges også av mangeårig observasjonsvirksomhet i Utskarpen (siden 1980), hvor arten altså ikke ble notert før i 2007 (SL). Det er derfor mest sannsynlig at den ikke har vært noe særlig utbredt i fylket tidligere, men at de mer hyppige funnene fra 2007 og framover, og særlig fra 2009 av, heller viser at arten har vært på kraftig frammarsj. I dag er vårblåvingen en vanlig art å treffe på om våren i sørlige deler av Nordland, i alle fall på kysten av Helgeland.

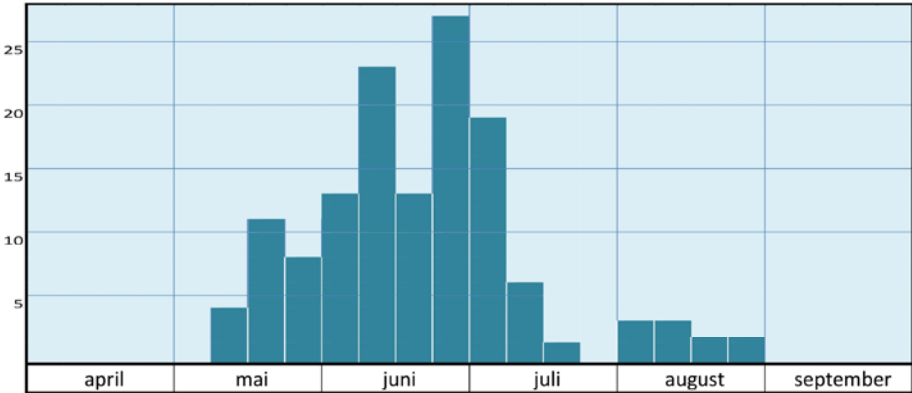
Det er ikke mye nevnt i litteraturen om at arten kan ha to generasjoner i Norge,

noe funnene fra august åpenbart indikerer (men se Eliasson 2005). Individuer som ble observert på Dønna den 7. juli 2010 var veldig slitte (se Figur 3), og helt klart i slutten av sin flygningsperiode (AIO). Ellers er jo hoveddelen av funnene fra mai og framfor alt juni, jf. Figur 4. I tillegg til den store toppen i juni viser figuren tydelig en mindre topp i august. På Artsobservasjoner foreligger det funn fra juli-september også fra flere sørnorske fylker, og enkelte av disse er av observatørene beskrevet som annen-generasjon. Det er likevel, sammenlignet med Nordland, rapportert få slike funn fra Sør-Norge.

En flygningstopp på ettersommeren er også beskrevet fra Sverige, og både Eliasson (2005) og Elmquist mfl. (2011) omtaler flyging av en ny generasjon i juli-



Figur 3. En svært slitt vårblåvinge fra Breivika på Dønna 7. juli 2010. Foto: Atle Ivar Olsen.



Figur 4. Fordeling på uker av funn av vårblåvinge i Nordland til og med 2015. Funn i august er annengenerasjon. Mye av informasjonen er hentet fra Artsobservasjoner.

august, framfor alt i sørlige landsdeler. Elmquist mfl. (2011) omtaler for øvrig også at arten i Sverige er utbredt helt nord til riksgrensen mot Finland, men at den mangler i høyereliggende områder og i fjellet i nord. Dette innebærer at den ikke forekommer langs grensen mot Nordland. Det er således grunn til å tro at arten i Nordland kun har spredt seg fra sør, og at innlandsfunnene i Grane og Saltdal ikke skyldes innvandring fra øst.

Litteratur

- Aarvik, L., Hansen, L. O. & Kononenko, V. 2009. *Norges sommerfugler. Håndbok over Norges dagsommerfugler og nattsvermere*. Norsk entomologisk forening og Naturhistorisk museum, Oslo. 432 s.
- Eliasson, C.U. 2005. Tosteblåvinge. S. 195-197 i: *Nationalmyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Dagfjärilar. Hesperidae – Nymphalidae*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Elmquist, H., Liljeberg, G., Top-Jensen, M. & Fibiger, M. 2011. *Sveriges Fjärilar. En fälthandbok över Sveriges samtliga dag- och nattfjärilar*. Bugbok publishing, Østermarie. 749 s.

Atle Ivar Olsen
 Nord universitet, Nesna
 Ivar Hjelleviks veg
 8700 Nesna
 atle.i.olsen@nord.no

Stig Lundmo
 Helgeland museum,
 naturhistorisk avdeling
 Postboks 98
 8601 Mo i Rana
 stlu@helgelandmuseum.no;

Per Ole Syvertsen
 Helgeland museum,
 naturhistorisk avdeling
 Postboks 98
 8601 Mo i Rana
 posy@helgelandmuseum.no

Nye regionfunn av sommerfugler i Nordland

Stig Lundmo, Atle Ivar Olsen, Per Ole Syvertsen og Rune Nilsen

Helgeland museum, naturhistorisk avdeling i Mo i Rana har en stor samling av Lepidoptera fra Nordland. Samlingen omfatter nå (våren 2016) rundt 10.000 individer av om lag 550 arter. Funn belagt til og med 2003 og som supplerer oversikten over regionforekomst i Aarvik mfl. (2000) er presentert av Aarvik & Berggren (2001) og Aarvik mfl. (2003, 2004). Nyere funn er med enkelte unntak ikke publisert (f.eks. Lundmo & Syvertsen 2014), og det foreligger således

nå 12 års etterslep i rapportering av nye regionfunn fra Nordland dokumentert i samlingene ved Helgeland museum. Målsettingen med denne artikkelen er å tette dette gapet.

Vårt hovedfokus er Helgeland, det vil si den delen av Nordland fylke som strekker seg fra fylkesgrensa mot Nord-Trøndelag nord til Saltfjellet, med Rana og Rødøy som de nordligste kommunene.



Parti fra Sanna i Træna. Lysfellefangst har funnet sted like i bakkant av bebyggelsen midt i bildet. Foto: Per Ole Syvertsen.

Helgeland omfatter det meste av Strandregionene NSI og NSY. Disse innbefatter imidlertid også Sør-Salten (kommunene Beiarn, Bodø (inkluderer Skjerstad), Fauske, Gildeskål, Meløy og Saltdal). De aller fleste funnene som presenteres i denne artikkelen er likevel fra de 18 kommunene på Helgeland. Helgeland omfatter et landareal på tett oppunder 17.000 km², nesten halvparten av alt landareal i Nordland og bare litt mindre enn Sør-Trøndelag eller summen av Buskerud og Vestfold fylker. I dette store området har en viss fangstinnsett etter sommerfugler vært nedlagt i alle kommuner, men størst har innsatsen vært i Hattfjeldal, Hemnes, Herøy, Nesna og Rana.

Det meste av fangsten har vært av allmenn karakter, ofte med bruk av lysfeller, og er utført av forfatterne. Museet har i perioder også lånt ut lysfeller til interesserte, som på det viset har bidratt til å spre innsatsen til nye områder. I tillegg har vi mottatt eksemplarer eller fotografier knyttet til funn som rapporteres i denne artikkelen.

I perioden det rapporteres fra har det også vært utført enkelte målrettede prosjekter. Fangst av taigaflyarter (*Xestia* spp.) ble utført på 15 lokaliteter i seks kommuner sommeren 2014, med tilskudd fra Holger Holgersens legat. Forfatterne har ved fire anledninger i årene 2013-2015 mottatt kartleggingsmidler fra SABIMA (Olsen 2013, 2014; Syvertsen & Lundmo 2013; Syvertsen mfl. 2015).



Oversikt over Utskarpen og indre del av Sjona i Rana, med Strandtindene i Lurøy i bakgrunnen. Mange av funnene som rapporteres i artikkelen er gjort i kulturlandskapet i dalsøkket nedenfor fotografens ståsted. Foto: Stig Lundmo.

I funnoversikten nedenfor markerer en asterisk * nye arter for Nordland. Vitenskapelige og norske navn følger Artsdatabankens navnebase (www2.artsdatabanken.no/artsnavn). Materiale som er innlemmet i samlingene ved Helgeland museum, naturhistorisk avdeling er vist til med museumssignaturen RMZ og registreringsnummer. Noen av funnene er allerede registrert på Artskart. Til sammen presenteres 50 nye regionfunn for NSI og 54 for NSY. Oversikten omfatter 50 arter som er nye for fylket. Vi kjenner med dette til funn av 702 arter av Lepidoptera fra Nordland. Arter satt i skarpe klammer er ikke inkludert i tallene.

NYE REGIONSFUNN

Incurvariidae

**Incurvaria circulella* (Zetterstedt, 1839)
NSI, Hattfjellidal: Haukberglia 2♂♂ 29. juli 2015 (RMZ 8905-5, 8905-6), leg. S. Lundmo, R. Nilsen & P.O. Syvertsen.

Psychidae

**Sterrhopterix standfussi* (Woche, 1851)
 Gulhårsekkspinner
NSY, Brønnøy: Strengivatn 1 larve fotografert 20. juli 2014 (S. Lundmo).

Gracillariidae

Gracillaria syringella (Fabricius, 1794)
 Syrmininermøll
NSY, Lurøy: Kvina 1♂, 1♀ 5. juli 2011 (RMZ 8331-5, 8331-6), leg. S. Lundmo & J. Solvang.

Yponomeutidae

[*Yponomeuta malinellus* (Zeller, 1838)
 Eplespinnmøll
NSI, Rana: Utskarpen 3♂♂, 1♀ 3. juli 2011 (RMZ 8330-1, 8330-2, 8330-3, 8330-4), leg. S. Lundmo.

Eksemplarene ble klekket fra larvespinn på epletre. Arten har trolig ikke naturlig tilhold så langt nord, og funnet skyldes nok heller at larver har fulgt med epletrær som var hentet i Vestfold året før.]

Plutellidae

**Rhigognostis annulatella* (Curtis, 1832)
NSY, Nesna: Finnvikdalen 1♂ 17. august 2011 (RMZ 8350-1), leg. A.I. Olsen.

Rødlistekategori NT (2015). Ifølge Aarvik mfl. (2000) er denne arten i Norge utbredt langs kysten fra Østfold til Vest-Agder. På Artskart er det i tillegg registrert noen spredte funn langs kysten nord til Frøya i STY fra årene 2008-2014, og også funn fra indre fjordstrøk i Sogn og Fjordane og Oppland.

Glyphipterigidae

Glyphipterix simplicella (Stephens, 1834)
NSY, Vevelstad: Forvik 1♂, 1♀ 14. juni 2007 (RMZ 7721-3, 7721-6), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

Depressariidae

**Exaeretia ciniflonella* (Lienig & Zeller, 1846)
NSI, Rana: Tørrbekkmoen 1♂ 18. februar 2013 (RMZ 8428), leg. M. Sætermo.

**Agonopterix ocellana* (Fabricius, 1775)
NSY, Herøy: Silvalen 1♂ 23. oktober
 2011 (RMZ 8351), leg. A.I. Olsen.

Arten ble første gang observert og fotografert på samme lokalitet i oktober 2010 (A.I. Olsen).

Agonopterix angelicella (Hübner, 1813)
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 1♂
 4. august 2009 (RMZ 8103-1), leg. S. Lundmo.

**Depressaria sordidatella* Tengström, 1848
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 1♂
 4. august 2009 (RMZ 8103-2), leg. S. Lundmo.

Coleophoridae

**Coleophora deauratella* Lienig & Zeller, 1846
 Kløversekkmøll
NSI, Rana: Vikaåsen 1♀ 28. juni 2014
 (RMZ 8710), leg. P. Hamnes.

Momphidae

**Mompha langiella* (Hübner, 1796)
NSI, Rana: Mjølan 2♀♀ 24.-25. august
 2014 (RMZ 8721, 8722-2), leg. P. Hamnes.

Gelechiidae

**Acompsia cinerella* (Clerck, 1759)
NSY, Herøy: Silvalen 1♂ 24. juli 2015
 (RMZ 9048-2), leg. A.I. Olsen. Alstahaug:
 Austbø 1♂ 29. juli 2015 (RMZ 8956), leg.
 P. Hamnes.

Sesiidae

Synanthedon spheciformis (Denis &
 Schiffermüller, 1775) Oreglassvinge
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 3♂♂ 28.
 juni 2013 (RMZ 8462-1, 8462-2, 8462-3),

leg. S. Lundmo. Vefsn: Åkvikmyra 1♂ 30.
 juni 2013 (RMZ 8463), leg. S. Lundmo &
 R. Nilsen.

Alle eksemplarene ble fanget ved bruk av
 feromonfeller.

**Synanthedon formicaeformis* (Esper, 1783)
 Rødkantglassvinge
NSY, Herøy: Åsmo 1♂ 30. juni 2012
 (RMZ 8551), leg. A.I. Olsen.
NSI, Rana: Brennåsen 1♂ 19. juni 2013
 (RMZ 8464), leg. R. Nilsen.

Det foreligger også seinere funn fra Rana,
 fra Hauan, Mjølan og Utskarpen. Alle er
 tatt i feromonfeller.

Cossidae

[*Acosus terebra* (Denis & Schiffermüller, 1775)
 Ospetredreper
NSI, Rana: Mo, Jernverkskaia 1♀ (RMZ
 7765), leg. E. Hortmann.

Funnet som larve i vedkubbe oktober 2006,
 klekket våren 2007. Arten har ikke naturlig
 forekomst så langt nord. Larven ble funnet
 i importert trevirke på industrikaia.]

Tortricidae

Acleris effractana (Hübner, 1799)
 Grå flatvikler
NSI, Rana: Alteren 1♂ 20. august 2005
 (RMZ 6876-1), leg. S. Lundmo.

For utskillelse av denne arten fra *Acleris
 emargana* (Fabricius, 1775), se Karsholt
 mfl. (2005). Begge arter er nå kjent fra **NSI**.

Eana penziana (Thunberg, 1791)
 Praktskyggevikler
NSY, Dønna: Åkvika 1♂ 16. august 2007
 (RMZ 7631-13), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

**Argyrotaenia ljungiana* (Thunberg, 1791)
Myrbladvikler

NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 1♀ 7. juni 2014 (RMZ 8775), leg. S. Lundmo.

Pandemis cerasana (Hübner, 1786)

Lærbrun bladvikler

NSY, Lurøy: Kvina 1♀ 19. august 2005 (RMZ 7447-3), leg. J. Solvang.

Lozotaenia forsterana (Fabricius, 1781)

Skogbladvikler

NSY, Nesna: Skogsøy 1♂ 3. august 2012 (RMZ 8574), leg. A.I. Olsen.

**Aphelia viburnana* (Denis & Schiffermüller, 1775) Heibladvikler

NSY, Lurøy: Kvina 1♀ 10. juli 2008 (RMZ 8010-2), leg. J. Solvang.

NSI, Rana: Utskarpen 1♂ 15. juli 2008 (RMZ 7949), leg. S. Lundmo.

Bactra lancealana (Hübner, 1799)

Sivsumpvikler

NSY, Alstahaug: Austbø 1♂ 26. juli 2015 (RMZ 8955-2), leg. P. Hamnes.

Phiaris siderana (Treitschke, 1835)

Spireaprydvikler

NSY, Lurøy: Kvina 1♂ 5. juli 2011 (RMZ 8331-4), leg. S. Lundmo & J. Solvang.

Ancylis geminana (Donovan, 1806)

Stor seljesigdvikler

NSI, Rana: Vikaåsen 1♂ 23. juni 2015 (RMZ 8949-2), leg. P. Hamnes.

Epinotia gimmerthaliana (Lienig & Zeller, 1846)

Blokkebærkveldevikler

NSI, Rana: Andfiskvann 1♂ 13. juli 2008 (RMZ 7918-2), leg. S. Lundmo.

Notocelia cynosbatella (Linnaeus, 1758)

Hagerosevikler

NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 2♂♂ 30. juli og 2. august 2015 (RMZ 8989-1, 8992-3), leg. S. Lundmo.

**Grapholita compositella* (Fabricius, 1775)
Kløverfrøvikler

NSI, Rana: Vikaåsen 1♂ 28. juni 2014 (RMZ 8709), leg. P. Hamnes. Rana; Storforshei 1♂ 12. juli 2015 (RMZ 8970-4), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

NSY, Alstahaug: Austbø 2x fotografert 24. og 28. juni 2012, registrert på Artsobservasjoner (P. Hamnes), tas med her for helhetens skyld.

P. Hamnes har siden 2012 årlig lagt ut fotodokumentasjon fra Rana, Vikaåsen på Artsobservasjoner. Det ovennevnte eksemplaret er overlevert Helgeland museum som beleggsmateriale.

**Grapholita orobana* Treitschke, 1830

Vikkefrøvikler

NSY, Herøy: Innerholmen 1♂ 25. juni 2012 (RMZ 8547-3), leg. A.I. Olsen.

Choreutidae

**Choreutis diana* (Hübner, 1822)

Bjørkebredmøll

NSI, Rana: Alteren 1♂ 12. september 1999 (RMZ 6020), leg. S. Lundmo.

Pyralidae

Dioryctria abietella (Denis & Schiffermüller, 1775) Grankonglesmalmott

NSY, Dønna: Åkvika 1♂ 16. august 2007 (RMZ 7631-11), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

Crambidae

Catoptria falsella (Denis & Schiffermüller, 1775) Klippenebbmott

NSI, Rana: Langvassåga 1♂ 13. juli 1999 (RMZ 6028-1), leg. S. Lundmo & H. Lind.

**Agriphila selasella* (Hübner, 1813)
Saltgrasnebbmott
NSY, Brønnøy: Dyrnes 1♂ 14. august 2015
(RMZ 8912-24), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

**Crambus pascuella* (Linnaeus, 1758)
Beitenebbmott
NSI, Grane: Gåsvasselva 1♂ 19. juli 2014
(RMZ 8677-2), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

I tillegg foreligger det fotodokumentasjon av ett individ fra Mjølan i Rana 23. august 2015 (P. Hamnes på Artsobservasjoner).

Crambus uliginosellus Zeller, 1850
Sumpnebbmott
NSI, Grane: Svenningdal 1♂ 18. juli 2007
(RMZ 7641-5), leg. S. Lundmo & R. Nilsen. Rødlistekategori NT (2015).

Anania terrealis (Treitschke, 1829)
Jordengmott
NSY, Nesna: Tomma, Husby 1♀ 4. juli 2014 (RMZ 9077), leg. A.I. Olsen.

Anania fuscalis (Denis & Schiffermüller, 1775) Marimjelleengmott
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 1♂, 1♀ 5. juli 2015 (RMZ 8924-3, 8924-4), leg. S. Lundmo.

Det første funnet fra Nordland (NSY) ble presentert av Aarvik mfl. (2003), under det tidligere navnet *Opsibotys fuscalis*.

**Pleuroptya ruralis* (Scopoli, 1763)
Kjempeengmott
NSY, Lurøy: Vatne 1♀ 14. august 2006
(RMZ 7382-9), leg. G. Vatne.
NSI, Rana, Alteren 4♂♂ 17.-18. august 2006 (RMZ 7231-10, 7231-11, 7231-12, 7232-17), leg. S. Lundmo og Rana, Bredek 1♀ 30. august 2006 (RMZ 7351-9), leg. H.-P. Pedersen.

Den konsentrerte funnperioden tyder på trekk. Arten er også påtruffet i Dønna og Nesna (NSY) ved to anledninger etter 2006. Den var tidligere kjent til Nord-Trøndelag.

[*Duponchelia fovealis* Zeller, 1847
Troepeengmott
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 4♂♂ i perioden 28. september til 6. oktober 2011 (RMZ 8314-1, 8314-2, 8314-3, 8314-4), leg. S. Lundmo.

Arten har ikke naturlig forekomst i Norge, og funnene skyldes sannsynligvis import med planter fra utlandet.]

Lycaenidae

Celastrina argiolus (Linnaeus, 1758)
Vårblåvinge
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 1♂ 16. mai 2009 (RMZ 8064-4), leg. S. Lundmo.

Arten var tidligere kun kjent fra Sømna (NSY), en av de sørligste kommunene i Nordland. I løpet av få år har den ekspandert kraftig nordover i fylket; se Olsen mfl. (2016) i dette heftet.

Nymphalidae

**Aglais io* (Linnaeus, 1758)
Dagpåfugløyve
NSI, Rana: Utskarpen 1x observert 15. september 2006 på blomstrende *Telekia* i hage (S. Lundmo). Funnet er ikke dokumentert med fotografi, men tas likevel med da arten er lett identifiserbar også i felt.

**Polygonia c-album* (Linnaeus, 1758)
Hvit c
NSI, Rana: Bustneslia 1♀ 14. august 2008 (RMZ 7912), leg. A. Bustnesli.

Arten er seinere fotodokumentert fra samme region ved én anledning (Rana: Mjølan, 19. august 2011; P. Hamnes på Artsobservasjoner).

**Lasiommata petropolitana* (Fabricius, 1787)
Berggringvinge
NSY, Nesna: Tomma 1x fotografert 11. juni 2011 (May-Tove Henriksen).

Geometridae

Scotopteryx chenopodiata (Linnaeus, 1758)
Brun bakkemåler
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 1♂ 23. august 2015 (RMZ 8996-3), leg. S. Lundmo.

**Chloroclysta siterata* (Hufnagel, 1767)
Mørk irrmåler
NSY, Bindal: Vassås 1♂ 27. august 2006 (RMZ 7352-30), leg. P.O. Syvertsen.
NSI, Rana: Alteren 1♂ 24. september 2006 (RMZ 7268), leg. S. Lundmo.

Arten ser ut til å spre seg hurtig nordover. Den var tidligere kjent til Nord-Trøndelag (Aarvik mfl. 2009), men ble i september 2006 også funnet i Nesna (NSY). Senere er den også innsamlet fra Alstahaug og Herøy. På Artsobservasjoner er det lagt ut registreringer så langt nord som til Bodø.

**Dysstroma latefasciata* (Blöcker, 1908)
Flekkskogmåler
NSY, Nesna: Skogsøy 1x fotografert 10. august 2014 (A.I. Olsen).

Pennithera firmata (Hübner, 1822)
Fjærbarmåler
NSI, Rana: Alteren 1♂ 2. september 2006 (RMZ 7234-5), leg. S. Lundmo.

Electrophaes corylata (Thunberg, 1792)
Glennemåler

NSI, Grane: Holmvassdal 1♀ 18. juli 2007 (RMZ 7637-10), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

**Pasiphila rectangularata* (Linnaeus, 1758)
Epleblomstmåler
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 1♀ 7. august 2012 (RMZ 8554-8) og 1♂ 12. august 2015 (RMZ 8990-1), begge leg. S. Lundmo. Rana: Mjølan 2♀ 15. og 28. august 2015 (RMZ 8959-1, 8964), leg. P. Hamnes.

Arten var tidligere kjent til Nordmøre (Aarvik mfl. 2009), men det finnes en observasjon fra Haltdalen i Sør-Trøndelag 2015 (Artskart via Miljølære).

**Pasiphila debiliata* (Hübner, 1817)
Blåbærblomstmåler
NSI, Hemnes: Kjennsvasshytta 1♀ 21. august 2012 (RMZ 8517-1), leg. A.I. Olsen. Feichtenberger (1965) oppgir et funn fra Saltdal i 1944.

**Eupithecia linariata* (Denis & Schiffermüller, 1775) Torskemunndvergmåler
NSI, Rana: Bustneslia 1♀ 28. juni 2014 (RMZ 8748), leg. A. Bustnesli.

Arten er tidligere kjent nord til Geiranger (MRY), ca. 570 km lenger sør. Larvens næringsplante, lintorskemunn *Linaria vulgaris*, vokser spredt langs hele norskekysten.

**Eupithecia succenturiata* (Linnaeus, 1758)
Burotdvergmåler
NSY, Nesna: Skogsøy 1x fotografert 12. august 2010 (A.I. Olsen).

**Eupithecia lanceata* (Hübner, 1825)
Spissvingedvergmåler
NSI, Rana: Utskarpen 1♂ 7. mai 2011 (RMZ 8333), leg. S. Lundmo.



Torskemunndvergmåler *Eupithecia linariata* (Denis & Schiffermüller, 1775) fra Rana.
Foto: Stig Lundmo.

**Eupithecia lariciata* (Freyer, 1841)
Lerkedvergmåler
NSI, Rana: Utskarpen, Lundmo 1♀
5. august 2015 (RMZ 8974-3), leg. S.
Lundmo.

Tidligere kjent nord til Lom i Oppland
(Aarvik mfl. 2009).

**Eupithecia tantillaria* Boisduval, 1840
Grandvergmåler
NSI, Hemnes: Elggravmoen 1♂ 7. juli
2014 (RMZ 8700-9), leg. P.O. Syvertsen
og Rana: Straumbygda, Hatten 3♀♀ 8. juli
2014 (RMZ 8801-2, 8801-3, 8801-4), leg.
S. Lundmo.

Arten var listet fra NSY i Aarvik mfl.
(2000), men dette ble korrigeret av Aarvik
mfl. (2004).

Odezia atrata (Linnaeus, 1758)
Sotmåler
NSI, Rana: Bustneslia 1♂ 9. juli 2010
(RMZ 8197-3), leg. A. Bustnesli.

**Epione repandaria* (Hufnagel, 1767)
Seljebrennmåler
NSY, Herøy: Silvalen 1♂ 3. august 2014
(RMZ 9051-2), leg. A.I. Olsen.

Det foreligger også seinere funn og
observasjoner fra regionen, i Alstahaug,
Nesna og Rødøy kommuner.



Lerkedvergmåler *Eupithecia lariciata* (Freyer, 1841) fra Rana. Foto: Stig Lundmo.

**Alcis jubata* (Thunberg, 1788)

Strybarkmåler

NSY, Brønnøy: Strengivatn 1♀ 20. juli 2014 (RMZ 8681-10), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

NSI, Hemnes: Ånonli 1♀ 22. juli 2014 (RMZ 8676-6), leg. P.O. Syvertsen og Rana: Mjølan 1♀ 25. august 2015 (RMZ 8963), leg. P. Hamnes.

Feichtenberger (1965) oppgir også et funn fra Tverrånes i Rana 24. juli 1944. Mjølan ligger i luftlinje bare ca. 1 km fra Feichtenbergers lokalitet. Rødlistekategori NT (2015).

Lycia hirtaria (Clerck, 1759)

Olivenlurvemåler

NSY, Nesna: Skogsøy 1♂ 20. april 2011 (RMZ 8613-1), leg. A.I. Olsen.

**Erannis defoliaria* (Clerck, 1759)

Stor frostmåler

NSY, Herøy: Silvalen 1♂ 1. oktober 2011 (RMZ 8352), leg. A.I. Olsen. Arten ble fotografert på samme lokalitet 23. oktober 2010, og den ble påtruffet i kommunen ved flere anledninger også i oktober 2014 (A.I. Olsen). Tidligere kjent nord til Nord-Trøndelag.

Cabera exanthemata (Scopoli, 1763)

Gul sankthansmåler

NSI, Rana: Utskarpen 1♂ 14. juli 2015 (RMZ 9007), leg. S. Lundmo.

Notodontidae

Pheosia tremula (Clerck, 1759)

Seljetannspinner

NSY, Sømna: Vennesund 2♂♂ 14. august 2015 (RMZ 8910-14, 8910-15), leg. S.



Seljetannspinner *Pheosia tremula* (Clerck, 1759) fra Rana. Foto: Stig Lundmo.

Lundmo & R. Nilsen. Arten ble også tatt i lysfelle og fotografert ved Rønvika i Bodø to dager før dette (T.E. Kristiansen på Artsobservasjoner). Fra Nordland er den tidligere kun kjent i et eldre funn fra Storjord i Saltdal (NSI; Aarvik mfl. 2009). Vi har nå et nytt funn fra samme region; Rana: Utskarpen 1♂ 14. august 2012 (RMZ 8554-2), leg. S. Lundmo.

Erebidae

**Scoliopteryx libatrix* (Linnaeus, 1758)

Flikfly

NSI, Rana: Mjølan 1♀ 27. juni 2013 (RMZ 8473), leg. P. Hammes.

Dette er det første belagte funnet fra Nord-Norge, og er også registrert på Artsobservasjoner. I tillegg foreligger det en observasjon fra Vågan (NNV) i mai 2015 (registrert på Artskart via Miljølære).

Thumatha senex (Hübner, 1808)

Dvergglavspinner

NSI, Rana: Sjonbotn 3♂♂ 29. juni 2011 (RMZ 8319-1, 8319-2, 8319-3), leg. S. Lundmo.

Noctuidae

**Diachrysis stenochrysis* (Warren, 1913)

Mindre båndmetallfly

NSY, Brønnøy: Dyrnes 1♀ 14. august 2015 (RMZ 8912-12), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

NSI, Hattfjelldal: Nybrott 1♀ 20. august 2015 (RMZ 8909-17), leg. S. Lundmo, R. Nilsen & P.O. Syvertsen.

Autographa macrogamma (Eversmann, 1842)

Gyllenbrunt metallfly

NSY, Nesna: Skogsøy 1♀ 21. august 2010 (RMZ 8591-4), leg. A.I. Olsen.

Autographa buraetica (Staudinger, 1892)
Gråbrunt metallfly

NSY, Rødøy: Nerloftet 1♂ 21. august 2005 (RMZ 6885-2), leg. S. Lundmo. Flere seinere funn fra regionen (Bodø og Nesna) er registrert på Artsobservasjoner.

Autographa bractea (Denis & Schiffermüller, 1775) Storflekket metallfly

NSI, Rana: Utskarpen 1♂ 29. august 2012 (RMZ 8503-1), leg. S. Lundmo.

Det første funnet i Nordland (NSY) ble presentert av Aarvik mfl. (2008). På Artsobservasjoner ligger det nå flere registreringer av arten fra denne regionen.

**Colocasia coryli* (Linnaeus, 1758)

Hasselmunkfly

NSY, Nesna: Tomma 1 larve fotografert 12. august 2011 (May-Tove Henriksen).

**Helicoverpa armigera* (Hübner, 1808)

Pestfagerfly

NSY, Lurøy: Kvina 1♀ 16. september 2006 (RMZ 7327-1), leg. J. Solvang. Funnet er registrert på Artskart.

Arten ble tatt som ny for Norge dette året med 13 eksemplarer i perioden 30. august – 4. oktober på flere lokaliteter fra Nøtterøy, Vestfold til Karmøy, Rogaland (Aarvik mfl. 2006). Funnet i Nordland er gjort nesten 900 km lenger nord enn noen av de øvrige.

Phlogophora meticulosa (Linnaeus, 1758)

Taggingefly

NSY, Alstahaug: Austbø 1♀, 1♂ 20.-21. september 2014 (RMZ 8725-1, 8725-2), leg. P. Hamnes.

NSI, Rana: Bustneslia 1♂ 15. november 2011 (RMZ 8309), leg. A. Bustnesli og Rana: Utskarpen 1♀ ex. larva 17. juli 2014 (RMZ 8742), leg. S. Lundmo.

Det foreligger én tidligere feltobservasjon fra NSY (Handnesøya, Nesna 10. september 2009; Per-Martin Kristensen på Artsobservasjoner).

Crypsedra gemmea (Treitschke, 1825)

Flekkfly

NSY, Lurøy: Kvina 1♀ 29. august 2009 (RMZ 8048-1), leg. J. Solvang.

En rekke nyere funn fra samme region, nord til Bodø, er lagt ut på Artsobservasjoner.

**Helotropha leucostigma* (Hübner, 1808)

Brunt sumpfly

NSY, Bodø: Rønvikjordet 1♀ 28. august 2011 (RMZ 8310), leg. Thor Edgar Kristiansen og Nesna: Skogsøya 2♂♂ 6. september 2011 (RMZ 8606-3, 8606-4), leg. A.I. Olsen.

NSI, Rana: Utskarpen 2♂♂ 5.-6. september 2011 (RMZ 8312-1, 8323-9), leg. S. Lundmo. En serie funn i løpet av noen få dager, som ble fulgt opp med nye funn i Nesna og Rana i august-september 2014 (Artsobservasjoner). Før dette var arten kjent nord til Steinkjer i Nord-Trøndelag (Aarvik mfl. 2009).

**Amphipoea lucens* (Freyer, 1845)

Myrstengelfly

NSY, Herøy: Staulen 4♂♂ 15. august 2007 (RMZ 7655-1, 7655-11, 7655-13, 7655-18) og Herøy: Nord-Herøy 1♂, 1♀ 16. august 2007 (RMZ 7653-11, 7653-4), begge funn leg. S. Lundmo & R. Nilsen. Arten var tidligere kjent til Møre og Romsdal (Aarvik mfl. 2009).

**Oligia latruncula* (Denis & Schiffermüller, 1775) Rettlinjet engfly

NSI, Rana: Alteren 1♂ 18. august 2006 (RMZ 7231-8), leg. S. Lundmo.

NSY, Nesna: Skogsøy 2♂♂ 3. og 6. august 2012 (RMZ 8506-1, 8539-1), leg. A.I. Olsen.

Tidligere kjent til Nord-Trøndelag. Arten treffes nå årlig i antall på flere lokaliteter i Rana og Nesna.

Parastichtis suspecta (Hübner, 1817)

Rødlig løvfly

NSY, Lurøy: Stuvland 1♀ 25. august 2000 (RMZ 6144-2), leg. K.A. Meyer.

Flere nyere funn fra regionen er lagt ut på Artsobservasjoner.

Agrochola helvola (Linnaeus, 1758)

Rødt høstfly

NSY, Nesna: Skogsøy 1x 10. september 2012 (A.I. Olsen). Eksemplaret var ødelagt ved mottak til Helgeland museum og ble derfor ikke ivaretatt, men fotodokumentasjon finnes på Artsobservasjoner.

**Hillia iris* (Zetterstedt, 1839)

Fjellvierfly

NSI, Hemnes: Kjennsvasshytta 1♂ 22. august 2012 (RMZ 8517-8), leg. A.I. Olsen. Rana: Mjølån 1♀ 12. august 2014, 1♂ 18. august 2014 og 1♂ 14. september 2015 (RMZ 8717, 8718, 8966), alle leg. P. Hamnes.

Ifølge Aarvik mfl. (2000) utgjør dette de første funnene i Nordland. På Artskart har imidlertid NTNU-Vitenskapsmuseet registrert en serie funn i august og september 1974 fra Grane og Hattfjelldal (NSI).

**Lithophane consocia* (Borkhausen, 1792)

Grått kappefly

NSI, Rana: Alteren 1♂ 9. oktober 2005 (RMZ 6882), leg. S. Lundmo.

NSY, Lurøy: Kvina 1♂ 20. september 2008 (RMZ 8018), leg. S. Lundmo & J. Solvang.

Tidligere kjent nord til Sør-Trøndelag. Etter det første funnet i 2005 har arten blitt mer tallrik hvert år på flere lokaliteter i Rana.

**Eupsilia transversa* (Hufnagel, 1766)

Bølgefily

NSI, Rana: Utskarpen 1♂ ex. larva 25. september 2007 (RMZ 7669), leg. C. Øvreide.

NSY, Herøy: Silvalen 1♂ 23. oktober 2011 (RMZ 8359), leg. A.I. Olsen.

**Antitype chi* (Linnaeus, 1758)

Chifly

NSY, Vega: Tåreslia 1♀ 18. september 2010 (RMZ 8237-1), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

Enargia paleacea (Esper, 1788)

Vinkelfly

NSY, Lurøy: Kvina 1♂ 3. september 2006 (RMZ 7328-1), leg. J. Solvang.

Dasyptolia templi (Thunberg, 1792)

Tempelfly

NNØ, Tysfjord: Storfjord 1♂ 9. september 2008 (RMZ 7967-2), leg. S. Lundmo.

Orthosia incerta (Hufnagel, 1766)

Variabelt seljefly

NSI, Rana: Utskarpen 1♀ 17. april 2008 (RMZ 7914), leg. A. Sønvisen.

Før dette var arten fra Nordland kun kjent i to eksemplarer fra Sømna (NSY) i 1985. Våren 2008 ble flere eksemplarer fanget i Rana og Kvina i Lurøy. Ved lysfellefangst treffes arten nå vanlig på mange lokaliteter i Rana, Lurøy, Herøy og Nesna. På Artskart er det også meldt flere observasjoner fra Bodø.

**Lacanobia suasa* (Denis & Schiffermüller, 1775) Brunt lundfly

NSY, Nesna: Skogsøy 1♂ 13. august 2014 (RMZ 9056-3), leg. A.I. Olsen.

**Euxoa nigricans* (Linnaeus, 1761)

Svart jordfly

NSI, Rana: Mjølan 2♂♂, 3♀♀ 2.-7. august 2013 (RMZ 8476, 8478, 8479, 8480, 8481) og 1♀ 8. august 2014 (RMZ 8716), alle funn leg. P. Hamnes. Flere individer ble også fotografert på samme lokalitet i august-september 2012 og 2015 (P. Hamnes på Artsobservasjoner).

Tidligere kjent nord til NTI, Steinkjer (Aarvik mfl. 2009).

Agrotis ipsilon (Hufnagel, 1766)

Langvingejordfly

NSI, Rana: Mjølan 1♂ 7. september 2013 (RMZ 8483), leg. P. Hamnes. Arten ble påvist på lokaliteten også i 2014 (P. Hamnes på Artsobservasjoner).

Ochropleura plecta (Linnaeus, 1761)

Hvitkantfly

NSY, Nesna: Skogsøy 1♀ 28. august 2011 (RMZ 8584-1), 1♂ 5. september 2011 (RMZ 8580-1), leg. A.I. Olsen.

På Artsobservasjoner er det registrert en rekke seinere funn fra denne og andre lokaliteter i regionen.

Diarsia rubi (Vieweg, 1790)

Bringebærtglfly

NSY, Lurøy: Kvina 1♂ 10. september 2003 (RMZ 6555-3), leg. J. Solvang.

Lycophotia porphyrea (Denis & Schiffermüller, 1775) Røsslyngfly

NSY, Dønna: Åkvika 1♂ 16. august 2007 (RMZ 7632-4), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

Standfussiana lucerneae (Linnaeus, 1758) Mørkt klippefly

NSY, Træna: Sanna 2♂♂ 4. september 2010 (RMZ 8193-11, 8193-14), leg. P.O. Syvertsen & A.I. Olsen. Dyrene ble tatt i lysfelle. Lysfelle er benyttet på lokaliteten én eller to netter rundt månedsskiftet august/september hvert år siden, uten at nye funn er gjort.

Fra Nordland tidligere kun kjent i et eksemplar fra Grøtøya i Steigen (NNØ) i 1878 (Sparre Schneider 1880).

**Noctua comes* Hübner, 1813

Variabelt båndfly

NSY, Herøy: Staulen 1♂ 15. august 2007 (RMZ 7655-16) og Dønna: Åkvika 5♂♂, 2♀♀ 16. august 2007 (RMZ 7632-6, 7632-7, 7632-8, 7632-9, 7632-11, 7632-5, 7632-10), alle funn leg. S. Lundmo & R. Nilsen. Dessuten Vega: Langstranda 1♂ 17. august 2013 (RMZ 8486-18), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

Tidligere kjent nord til Sør-Trøndelag (Aarvik mfl. 2009).

Anaplectoides prasina (Denis & Schiffermüller, 1775) Grønt skogfly

NSY, Dønna: Åkvika 1♂ 16. august 2007 (RMZ 7631-3), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

Det eneste tidligere publiserte funnet fra Nordland er fra Saltdal (NSI) i 1881 (Schøyen 1882). Fra denne regionen har imidlertid Helgeland museum også fire nye eksemplarer fra Rana: Alteren i 2005 (RMZ 6876-4, 6879-1), 2006 (RMZ 7410-1) og 2008 (RMZ 7665), alle leg. S. Lundmo.



Mørkt klippefly *Standfussiana lucerneae* (Linnaeus, 1758) fra Træna. Foto: Stig Lundmo.

**Xestia castanea* (Esper, 1798)

Lyngbakkefly

NSY, Sømna: Vennesund 1♂ 14. august 2015 (RMZ 8910-13), leg. S. Lundmo & R. Nilsen.

Tidligere kjent nord til Møre og Romsdal (Aarvik mfl. 2009).

**Xestia xanthographa* (Denis & Schiffermüller, 1775) Gulflekkbakkefly

NSY, Alstahaug: Ostjønna 1♂ 19. august 2007 (RMZ 7707-6), leg. P.O. Syvertsen. Seinere funn fra same region: Herøy: Åsen 1♂ 28. august 2010 (RMZ 8609-1), leg. A.I. Olsen og Træna: Sanna 4♂♂ 4.-5. september 2010 (RMZ 8193-12, 8193-13, 8194-6, 8195-2), leg. P.O. Syvertsen & A.I. Olsen.

Tidligere kjent nord til Nordmøre (Aarvik mfl. 2009), men det foreligger flere nyere observasjoner på Artskart (via Miljølære) fra kysten av Sør-Trøndelag. På lokaliteten på Træna er arten tatt hvert år etter 2010.

**Xestia sexstrigata* (Haworth, 1809)

Tverrlinjet bakkefly

NSY, Alstahaug: Austbø 1♂, 1♀ 5.-6. august 2014 (RMZ 8715-7, 8715-8), leg. P. Hamnes. I 2014 også tatt i Nesna, og i 2015 i Brønnøy.

Før 2008 var arten registrert nord til Hordaland (Aarvik mfl. 2009), men på Artskart er det nå mange nye registreringer langs kysten nord til Namsos (NTY) fra årene mellom 2008 og 2015.



Lyngbakkefly *Xestia castanea* (Esper, 1798) fra Sømna. Foto: Stig Lundmo.



Tverrlinjet bakkefly *Xestia sexstrigata* (Haworth, 1809) fra Alstahaug. Foto: Stig Lundmo.

Oppsummering

Den viktigste årsaken til det har vært mulig å påvise 50 nye arter for Nordland på bare 12 år er trolig at fylket har vært relativt lite undersøkt. Beliggenhet midt mellom de biologiske fagmiljøene i Trondheim og Tromsø, og tilstrekkelig langt fra disse til at virksomheten til forskere herfra har blitt beskjedne i Nordland – i alle fall når det gjelder sommerfugler – har utvilsomt bidratt til dette. Både arter som reproduserer lokalt og periodevis immigranter har derfor gått under radaren. Det har også vært anvendt et større spekter av fangsteknikker i de seinere årene. Sommerfuglhåv, lysfeller og tilfeldig plukkfangst var lenge rådende. De seinere årene har også feromoner (for glassvinger) og rødvinssnorer blitt tatt i bruk, og antall rapportører har økt, særlig etter at Artsobservasjoner ble etablert i 2008. Den geografiske spredningen på innsatsen er også bedre enn tidligere. Det er likevel sannsynlig at en del av artene er nyinnvandret til fylket, og klimaendringer kan være en del av forklaringen for flere arters ekspansjon mot nord. Kommentarer til forekomsten er gitt for noen av artene.

Takk til Alf Bustnesli, Hans-Peder Pedersen, Jostein Solvang og Geir Vatne for bidrag med lysfellemateriale. Takk også til Petter Hamnes, May-Tove Henriksen, Einar Hortmann, Henrik Lind, Maja Sætermo, Annette Sønvisen og Camilla Øvreide for bidrag med beleggsmateriale og/eller fotodokumentasjon av sommerfugler. Disse og alle andre bidragsytere og informanter takkes for interesse og innsats.

Litteratur

- Aarvik, L. & Berggren, K. 2001. Nye funn av sommerfugler i Norge 1. *Insekt-Nytt* 26 (1/2): 21-30.
- Aarvik, L., Berggren, K. & Bakke, S.A. 2003. Nye funn av sommerfugler i Norge 3. *Insekt-Nytt* 28 (1/2): 23-40.
- Aarvik, L., Berggren, K. & Bakke, S.A. 2004. Nye funn av sommerfugler i Norge 4. *Insekt-Nytt* 29 (3/4): 37-66.
- Aarvik, L., Berggren, K. & Hansen, L.O. (red.) 2000. *Catalogus Lepidopterorum Norvegiae*. Lepidopterologisk arbeidsgruppe; Zoologisk museum, Universitetet i Oslo; Norsk institutt for skogforskning, Ås. 192 sider.
- Aarvik, L., Berggren, K., Bakke, S.A., Haugen, L.T. & Voth, R. 2006. Nye funn av sommerfugler i Norge 5. *Insekt-Nytt* 31 (4): 19-41.
- Aarvik, L., Berggren, K., Sørlibråten, O., Haugen, L.T. & Bakke, S.A. 2008. Nye funn av sommerfugler i Norge 6. *Insekt-Nytt* 33 (2/3): 9-31.
- Aarvik, L., Hansen, L.O. & Kononenko, V. 2009. *Norges sommerfugler*. Norsk entomologisk forening og Naturhistorisk museum, Oslo. 432 sider.
- Feichtenberger, E. 1965. Die norwegische Lepidopterenfauna am Polarkreis, mit Bezug auf die der Ostalpen. *Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft* 50 (6-8): 80-118; Tafel 9-13.
- Karsholt, O., Aarvik, L., Agassiz, D., Huemer, P. & Tuck, K. 2005. *Acleris effractana* (Hübner, 1799) – a Holarctic Tortricid. *Nota lepidopterologica* 28 (2): 93-102.
- Lundmo, S. & Syvertsen, P.O. 2014. *Catocala adultera* Ménétériés, 1856 (Lepidoptera, Erebidae) new to Norway. *Norwegian Journal of Entomology* 61 (1): 82-84.
- Olsen, A.I. 2013. Insekttfangst med lysfelle og feromoner i Nordland 2013. *SABIMA kartleggingsnotat* 7-2013. 3 s.

- Olsen, A.I. 2014. Insektfangst med lysfelle og feromoner på Helgeland 2014. *SABIMA kartleggingsnotat* 13-2014. 6 s.
- Olsen, A.I., Lundmo, S. & Syvertsen, P.O. 2016. Vårblåvingen brer seg nordover i Nordland. *Insekt-Nytt* 41 (2): 5-8.
- Schøyen, W.M. 1882. Nye Bidrag til Kundskaben om det arktiske Norges Lepidopterfauna. *Tromsø Museums Aarshefter* V: 1-63.
- Sparre Schneider, J. 1880. Lepidopterologiske bidrag til Norges arktiske fauna. *Tromsø Museums Aarshefter* III: 58-95.
- Syvertsen, P.O. & Lundmo, S. 2013. Glassvinger på Helgeland. *SABIMA kartleggingsnotat* 4-2013. 2 s.
- Syvertsen, P.O., Lundmo, S. & Nilsen, R. 2015. Truede barskogstilknyttede nattsommerfugler på Helgeland 2015. *SABIMA kartleggingsnotat* 11-2015. 6 s.

Stig Lundmo

Helgeland museum,
naturhistorisk avdeling
Postboks 98, 8601 Mo i Rana
stlu@helgelandmuseum.no

Atle Ivar Olsen

Nord universitet, Nesna
Ivar Hjelleviks veg
8700 Nesna
atle.i.olsen@nord.no

Per Ole Syvertsen

Helgeland museum,
naturhistorisk avdeling
Postboks 98, 8601 Mo i Rana
posy@helgelandmuseum.no

Rune Nilsen

Helgeland museum,
naturhistorisk avdeling
Postboks 98, 8601 Mo i Rana
runi@helgelandmuseum.no



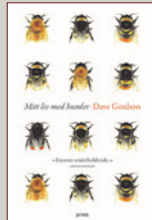


Field Guide to the Bees, GB & Irl.
Denne nye feltguiden som dekker 270 arter av bier med foto og gode illustrasjoner er den første lett tilgjengelige oversikten over denne gruppen. Også nyttig for norske forhold. 432s, NYHET Pris - kr 469



Mitt liv med humler

"A Sting in the Tale" på norsk. Skrevet av Dave Goulson, en av verdens mest kunnskapsrike og erfarne humlekjenner. Boka handler om forfatters opplevelser av sin læring om humlens liv og levned. 272s. Pris - kr 369



Danmarks bredtæger

Sammenfattende bok om Danmarks bredtæger, rundtæger og ildtæger. Gjennomgang av alle Danmarks 73 kjente arter med en beskrivelse av kjennetegn og lignende arter, biologi, levested og utbredelse. 202s. NYHET - kr 437



Våre superlette håver har poser i gjennomsiktig spesialstoff, teleskop glassfiberstenger og er sammenleggbare. Mange ulike størrelser på stengene og ulike hånddiametere. **Standardhåv** - 35cm diam. på nettet (hvitt eller brunlig) Totelt stang 43-80cm. - Kompletet kr 43!

Sommerfuglkasser

Tette kasser av høy kvalitet (glass fast i lokket, m/plastazote bunnmateriale).

Størrelse	Pris Brun	Trehvit
15x18 cm	250	250
15x23 cm	280	280
23x30 cm	335	335
30x40 cm	420	420
40x50 cm	492	492



ANNET UTSTYR

Slaghåv (lett 35cm u/skaft)	kr 455
Stangsil	kr 299
Vannhåv m/skaft	kr 535
Insektnåler i alle størrelser 100pk	fra kr 50
Spennestrimler	fra kr 50
Spennbrett 40cm langt justerbart	fra kr 175
Spennbrett 30cm lengde balsatre	fra kr 206
Preparasjonsnål med treskaft	kr 36
Pinsett	kr 62
Avlivningsglass	kr 111
Ethylacetat (eddiketer)300ml	kr 187

Lysfeller



Skinnerfelle med 125W lyskit
Pris kr 2.795

Robinsonfelle med 125W lyskit
Pris kr 5.590



Nå raskere levering og bedre kvalitet på utstyret

Wemlite UV lys sparepære - NY!

20W blacklight sparepærer med E27 sokkel til å plugge rett på strømmettet (uten reaktor). Robust type kr 198

125W HG Damplampe UV lys til lysfeller. (Må ha reaktorspole). Pris kr 139



Funn av blågrått kveldfly *Acrionicta cinerea* i Nordland

Atle Ivar Olsen, Stig Lundmo og Per Ole Syvertsen

Førsteforfatteren legger ofte turen ut til de ytre delene av Øksningen i Herøy kommune sør i Nordland for å se etter fugl og annet dyreliv. Under en slik tur den 21. juli 2009 ble det påtruffet en sommerfugllarve som krøp over en grusvei (Figur 1). Larven var minst 5 cm lang (ikke målt) og hadde et spesielt utseende, så det ble tatt noen bilder for om mulig å identifisere arten senere. Det viste seg å være blågrått kveldfly *Acrionicta cinerea*, først identifisert ut fra avbildningen i Carter & Hargreaves (1994) og siden bekreftet av Stig Lundmo.

Arten har blitt publisert for Nordland tidligere (Kabelvåg i Vågan, Lofoten, se Tabell

1). Haanshus (1933) listet den som *Chamaepora euphorbiae* ab. *montivaga*, og Aagaard (1979) som *Apatele euphorbiae* ssp. *obscura* (se nedenfor om navnene). Også Nordström mfl. (1969) lister funnet, under navnet *Acronycta euphorbiae*. Imidlertid er fulle funndetaljer ikke gitt i noen av disse referansene. Funnet ble ikke verifisert av Aarvik mfl. (2000) for deres katalog over norske sommerfugler og var derfor ikke med i denne. Vi har hatt anledning til å undersøke eksemplaret ved Tromsø museum, og kunne bekrefte identiteten som en hann av *A. cinerea* (Figur 2; se nedenfor). Dette representerer det første funnet av arten i Nordland og det foreløpig eneste nord for Saltfjellet.



Figur 1. Larve av blågrått kveldfly fra Herøy i 2009. Foto: Atle Ivar Olsen.



Figur 2. Hannen fra Vågan i Lofoten i 1910. Foto: Stig Lundmo.

Funnet fra Herøy ser dermed ut til å være det andre i Nordland. Flere larver er funnet i ettertid (jf. Tabell 1), slik at det er kjent totalt seks funn fra fylket til og med 2015. I *Norges sommerfugler* (Aarvik mfl. 2009) er blågrått kveldfly angitt som temmelig vanlig nord til Snåsa i Nord-Trøndelag. Funnene som rapporteres her viser at arten er utbredt også i Nordland og reproduserer, i det minste sør for Saltfjellet der alle de fem larvene har blitt funnet. Den ene ble klekket fram til imago og viste seg å være en hunn (Tabell 1, Figur 3). At arten ikke er blitt funnet oftere i fylket, og at det hovedsakelig er larver som er funnet, skyldes nok at den har flyvetid fra medio mai til juli. I denne perioden med midnattssol og mye naturlig lys er lysfeller lite effektive. Økt interesse og innsats for kartlegging og registrering av sommerfugler i fylket de siste årene har nok bidratt til at flere larver har blitt funnet. Man vil nok også kunne finne flere voksne dyr med for eksempel vinlokking på egnede lokaliteter.

Vertsplanter

Aarvik mfl. (2009) oppgir at larven lever på forskjellige urter, men også på lave busker. Larven fra Brønnøy (Figur 4) ble funnet på tirltunge *Lotus corniculatus*, mens den fra Rana ble funnet på rosenrot *Rhodiola rosea*. Rosenrot er en plante blågrått kveldfly har blitt føret opp på. Funnet på Herøy ble gjort i et hovedsakelig treløst og temmelig kupert område dominert av lynghei, steinrøyser og bart berg, bare rundt 10 moh. Det vokser enkelte spredte bjørke- og seljetrær i området, og en og annen nyplantet gran. Det er også bra med rosenrot i nærheten. Funnet fra Rødøy ble gjort på et gårdsbruk i et lignede, men noe frodigere habitat, også her med rosenrot i nærheten. Larven var på vandring på en grusvei (Magnhild Johansen pers. medd.), og ble ikke funnet på noen vertsplante.



Figur 3. Hunn ex. larva fra Rana i 2011. Foto: Stig Lundmo.

Taksonomi og utbredelse

Det første funnet i Nordland er som nevnt over publisert under navnene *Chamaepora euphorbiae*, *Acronycta euphorbiae* og *Apatele euphorbiae*. Slektsnavnene *Apatele* Hübner, 1822, *Acronycta* Treitschke, 1825 og *Chamaepora* Warren, 1909 er i nyere litteratur erstattet med det eldre navnet *Acronycta* Ochseneimer, 1816. I dag anser man dessuten *A. euphorbiae* og *A. cinerea* for å være to arter, hvor først-

nevnte har en mer sydlig utbredelse (Fibiger mfl. 2009). *A. cinerea* er litt mindre og mørkere enn sin nære slektning, og også larvene er litt forskjellige. Utbredelsene til de to artene er ikke kjent i detalj, men grovt sett er det *A. cinerea* som finnes fra de nordlige delene av De britiske øyene og østover, inkludert mye av Tyskland, Polen og Ukraina, og lenger nord i mye av Norge, Sverige og Finland, samt videre østover i Russland (Fibiger mfl. 2009).

Tabell 1. Kjente funn av blågrått kveldfly *Acronycta cinerea* i Nordland.

Funn	Dato	Sted	Finner/kilde og belegg
1.	24.05.1910	Kabelvåg, Vågan (NNV)	Tromsø museum (TMU). ♂, internt nr. 7272.
2.	21.07.2009	Djupdalen, Øksningan, Herøy (NSY)	Foto av larve (Atle Ivar Olsen)
3.	19.07.2011	Skiftsåsen, Austbø, Alstahaug (NSY)	Foto av larve. Artsobservasjoner.no (Petter Hammes)
4.	06.08.2011	Kvanndalen, Rana (NSI)	♀ ex. larva, leg. Stig Lundmo. Helgeland museum, RMZ 8411.
5.	18.07.2014	Breivika, Tjongsfjord, Rødøy (NSY)	Foto av larve (Magnhild Johansen)
6.	14.08.2015	Steinvikbekken, Brønnøy (NSY)	Foto av larve (Stig Lundmo)



Figur 4. Larve av blågrått kveldfly fra Brønnøy i 2015. Foto: Stig Lundmo.

Takk til Tromsø Museum ved Arne C. Nilssen for utlån av deres eksemplar og til Lars Ove Hansen for kommentarer til teksten og hjelp med litteratur.

Referanser

- Carter, D.J. & Hargreaves, B. 1994. Caterpillars of Britain & Europe. Collins Field Guides.
- Fibiger, M., Ronkay, L., Steiner, A. & Zilli, A. 2009. Noctuidae Europaeae. Volume 11. Entomological Press, Sorø. 504 sider.
- Haanshus, K. 1933. Fortegnelse over Norges Lepidoptera. *Norsk Entomologisk Tidsskrift* 3 (3): 165-216.
- Nordström, F., Kaaber, S., Opheim, M. & Sotavalta, O. 1969. *De fennoskandiska och danska nattflynas utbredning (Noctuidae)*. CWK Gleerup, Lund. 157 sider.
- Aagaard, K. 1979. Sommerfugler Nord-Norge. *Ottar* 113-114: 1-65.
- Aarvik, L., Berggren, K. & Hansen, L.O. (redaktører). 2000. *Catalogus Lepidopterorum Norvegiae*. Lepidopterologisk arbeidsgruppe; Zoologisk museum, Universitetet i Oslo; Norsk Institutt for skogforskning, Ås. 192 sider.
- Aarvik, L., Hansen, L.O. & Kononenko, V. 2009. *Norges sommerfugler: Håndbok over Norges dagsommerfugler og nattsvermere*. Norsk entomologisk forening og Naturhistorisk museum, Oslo. 432 sider.

Atle Ivar Olsen

Nord universitet, Nesna

Ivar Hjelleviks veg

8700 Nesna

atle.i.olsen@nord.no

Stig Lundmo

Helgeland museum,

naturhistorisk avdeling

Postboks 98, 8601 Mo i Rana

stlu@helgelandmuseum.no

Per Ole Syvertsen

Helgeland museum,

naturhistorisk avdeling

Postboks 98, 8601 Mo i Rana

posy@helgelandmuseum.no

Møkkbiller og vannkjærer i møkk fra Lista

Andreas Tore Andreassen

Møkkbillene har i de siste tiårene vært i tilbakegang i Norden, særlig på grunn av endra beitebruk og mer bruk av kunstgjødsel. Lista og Jæren er et viktig område for møkkbiller, og der er relativt store og varierte arealer med beitemark i et område med svært gunstig klima. Lista har et kulturlandskap med relativt mye beite av både kyr, sauer

og en del hester. Fra Lista kjenner vi mange møkkbiller og også noen arter som ikke er påvist andre steder i Norge (Ødegaard et al. 2011). Denne artikkelen omhandler innsamlinger i perioden 2012–2015 av møkkbiller, med familiene skarabider (Scarabaeidae) og tordivler (Geotrupidae). Jeg har også inkludert vannkjærer (Hydrophilidae).



Sau på beite på Vest-Lista i Vest-Agder. Foto: Andreas Tore Andreassen.



Barnebarnet Tristan og jeg samler gjødselbiller som flyter opp. Foto: Tore Kristian Andreassen.

Materiale og metode

Lista er en halvøy som ligger i Vest-Agder helt på sørspissen av Norge. Innsamlingen foregikk for det meste ganske nær kysten på Sør- og Vest-Lista på dyrket mark. En prøve bestod av 1.5 liter nokså fersk møkk. Samme dag ble møkka tømte i en bøtte med vann. Billene flyter da opp. De ble så samlet og lagt på alkohol. Det ble samlet fra slutten av mai til slutten av november i 2012 og 2013, og fra begynnelsen av april til slutten av november i 2014 og 2015. Innsamlingen ble ikke gjort systematisk, men bare når jeg hadde tid og lyst. Det ble bare samlet inn voksne biller. Totalt ble det tatt 202 prøver som resulterte i 31 arter fordelt på 9960 individer. Resultatene er presentert i tabell 1 og 2.

Resultater og diskusjon

Jeg samlet relativt fersk møkk. Om jeg hadde samlet eldre møkk ville nok både individantallet og artssammensetninga vært annerledes. Individantallet varierte mye fra år til år. Dette kan skyldes at innsamlinga var tilfeldig. Det kan også være at individantallet svinger mye fra år til år.

Under omtales et utvalg interessante arter:

***Geotupes spiniger* (Marsham, 1802)**

Geotrupes stercorarius (engtordivel) og *Geotrupes spiniger* (sandtordivel) graver vertikale ganger under gjødselhauger der de samler gjødsel til avkommet. De oppholder seg derfor ikke så lenge i selve gjødselen, og bli dermed ofte ikke med i

Tabell 1. Møkkbiller (Scarabaeidae og Geotrupidae) innsamlet på Lista i Vest-Agder i perioden 2012–2015.

Husdyr Antall prøver	Ku 124	Sau 38	Hest 40	Totalt 202
Arter:				
<i>Geotrupes stercorarius</i> (Linnaeus, 1758)	4	0	3	7
<i>Geotrupes spiniger</i> (Marsham, 1802)	5	0	8	13
<i>Anoplotrupes stercorosus</i> (Scriba, 1791)	0	0	20	20
<i>Aphodius fossor</i> (Linnaeus, 1758)	175	14	6	195
<i>Aphodius haemorrhoidalis</i> (Linnaeus, 1758)	3	0	0	3
<i>Aphodius rufipes</i> (Linnaeus, 1758)	1249	76	131	1456
<i>Aphodius depressus</i> (Kugelann, 1792)	2	1	0	3
<i>Aphodius conspurcatus</i> (Linnaeus, 1758)	12	0	21	33
<i>Aphodius prodromus</i> (Brahm, 1790)	0	0	1	1
<i>Aphodius sphacelatus</i> (Panzer, 1798)	453	3	932	1388
<i>Aphodius fimetarius</i> (Linnaeus, 1758)	156	26	11	193
<i>Aphodius foetens</i> (Fabricius, 1787)	4	0	8	12
<i>Aphodius ater</i> (De Geer, 1774)	160	257	227	644
<i>Aphodius fasciatus</i> (Olivier, 1789)	4	0	0	4
<i>Aphodius rufus</i> (Moll, 1782)	242	223	79	544
<i>Aphodius sordidus</i> (Fabricius, 1775)	17	0	5	22
<i>Aphodius ictericus</i> (Laicharting, 1781)	103	45	59	207
Totalt	2589	645	1511	4745

Tabell 2. Vannkjærer (Hydrophilidae) innsamlet på Lista i Vest-Agder i perioden 2012–2015.

Husdyr Antall prøver	Ku 124	Sau 38	Hest 40	Totalt 202
Arter:				
<i>Sphaeridium bipustulatum</i> Fabricius, 1781	1	0	0	1
<i>Sphaeridium lunatum</i> Fabricius, 1792	138	21	4	163
<i>Sphaeridium scarabaeoides</i> (Linnaeus, 1758)	415	24	38	477
<i>Cercyon obsoletus</i> (Gyllenhal, 1808)	1	0	0	1
<i>Cercyon impressus</i> (Sturm, 1807)	24	20	24	68
<i>Cercyon haemorrhoidalis</i> (Fabricius, 1775)	123	33	8	164
<i>Cercyon melanocephalus</i> (Linnaeus, 1758)	848	454	683	1985
<i>Cercyon lateralis</i> (Marsham, 1802)	164	56	61	281
<i>Cercyon unipunctatus</i> (Linnaeus, 1758)	2	0	7	9
<i>Cercyon quisquilius</i> (Linnaeus, 1761)	18	3	1	22
<i>Cercyon pygmaeus</i> (Illiger, 1801)	320	168	898	1386
<i>Megasternum concinnum</i> (Marsham, 1802)	12	19	0	31
<i>Cryptopleurum subtile</i> Sharp, 1884	2	1	13	16
<i>Cryptopleurum minutum</i> (Fabricius, 1775)	123	81	97	301
Totalt	2191	880	1834	4904



Hest på beite på Vest-Lista i Vest-Agder. Foto: Andreas Tore Andreassen.

prøven. Om ettersommeren så jeg svært ofte inngangshullene til gangene, men det var vanskelig å si hvilken art som hadde laget hullene. Den 30. august 2015 ville jeg undersøke hvilken tordivel som var vanligst under kurukene. Jeg spadde i både moldjord og sandjord. Til sammen tok jeg 21 individer, alle tilhørte arten *Geotrupes spiniger*. Under en av kurukene var det 7 ganger med ett individ i hver gang. *Geotrupes spiniger* finns i Norge bare på Lista (Roslin et al. 2014), og den ser ut til å være vanlig her. Den er karakterisert som sårbar (VU) i Norge. Ifølge Roslin et al. (2014) er arten rødlistet i Danmark. Den er ikke observert i Finland, men er relativ vanlig i Sør-Sverige.

***Aphodius ictericus* (Laicharting, 1781)**

Gulgjødselbille er en sjelden art i Norge. Den er regnet som sårbar (VU), men er ganske vanlig på Lista. Ifølge Roslin et al. (2014) er arten i tilbakegang i Norden. Ødegaard et al. 2011 undersøkte forekomsten av *A. ictericus* på Lista i 2009, og fant bare en bille. Mine prøver inneholdt 207 biller.

***Aphodius sphaelatus* (Panzer, 1798)**

Randgjødselbille er den arten som har nest størst individantall i mine undersøkelser (se tabellen), men den ble ikke funnet i mange prøver. Når den først dukker opp, finner man ofte svært mange individer. En prøve inneholdt 551 individer. Arten ble stort sett bare funnet i områder med blanding av skog og beitemark, og de

fleste ble funnet i april. Den regnes som nær truet (NT) i Norge. Ifølge Roslin et al. (2014) er arten i tilbakegang i hele Norden.

***Aphodius sordidus* (Fabricius, 1775)**

Enggjødselbille karakteriseres som sterkt truet (EN) i Norge, og i mitt materiale er den relativt sjelden. Arten er rødlistet over hele Norden (Roslin et al. 2014).

***Aphodius foetens* (Fabricius, 1787)**

Ødegaard et al. (2011) fant at rødbukgjødselbille var vanlig på Lista, mens jeg bare fant 12 individer i løpet av 4 år. Altså var den vanlig i 2009, men sjelden i 2012-2015.

***Cryptopleurum subtile* Sharp, 1884**

Denne arten er gitt kategorien PH (potensiell høy risiko) på Svartelista (Gerderaa et al. 2007). Arten er knyttet til komposthauger og har stor spredningsevne (Ødegaard 1999).

***Sphaeridium bipustulatum* Fabricius, 1781, *Cercyon obsoletus* (Gyllenhal, 1808) og *Cryptopleurum subtile* Sharp, 1884** er ifølge Hansen (1987) og Artskart nye for Vest-Agder.

Litteratur

- Gederaas, L., Salvesen, I. og Viken, Å. (red.) 2007. Norsk svarteliste 2007 – Økologiske risikovurderinger av fremmede arter. Artsdatabanken, Norway.
- Hansen M. 1987. The Hydrophiloidea (Coleoptera) of Fennoscandia and Denmark. Fauna Entomologica Scandinavica. Volume 18.
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge.
- Roslin, T., Forshage, M., Ødegaard, F., Ekblad, C., & Liljeberg, G. 2014. Nordens dyngbagger. Hyønteistarvike TIBALE Oy, Helsingfors.
- Ødegaard, F. 1999. Invasive beetle species (Coleoptera) associated with compost heaps in the Nordic countries Norwegian Journal of Entomology 46: 67-78
- Ødegaard F., Hanssen O., Sverdrup-Thygeson A. 2011. Dyremøkk – et hotspot-habitat. Sluttrapport under ARKO-prosjektets periode II. NINA Rapport 715. 42s. www.artskart.no. Besøkt april 2016.

*Andreas Tore Andreassen
Borhauggarden 29
4563 Borhaug
ata2205@hotmail.com*



ESA is honored to host ICE 2016, the XXV International Congress of Entomology: Entomology without Borders

SEPTEMBER 25–30, 2016 • ORANGE COUNTY CONVENTION CENTER, ORLANDO, FLORIDA USA



Hosted by ESA and with an anticipated attendance of over 6,000 delegates, ICE 2016 will provide a dynamic forum for the exchange of the latest science, research and innovations among entomologists and others from around the world.

Two Nobel Laureates to Speak

www.ice2016orlando.org/Nobel-Laureates

Under the theme, “Entomology without Borders”, research shared will cover every aspect of the discipline. Prepare now to participate in this once-in-a-lifetime event!

- **Make important connections with entomologists and scientists on all levels from around the world**
- **Present to this global audience and compete in global competitions**
- **Participate in forums and discussions covering every aspect of the discipline**
- **Build global networks and collaborative research with others in your field of interest**
- **Showcase your products and services to an important global audience**

Register Today!

Submit your paper or poster presentation today

View symposia at www.ice2016orlando.org/symposia
www.ice2016orlando.org

ICE 2016

The largest gathering of scientists and experts in the history of the discipline.



Masseopptreden av larver av hagebåndfly *Noctua pronuba* på snø i desember

Jan Stenløkk

Like før nyttår 2015/2016 fikk jeg en henvendelse fra Anders Grimenes i Lillesand. Han fortalte om et underlig fenomen, der det lå strødd med store mengder åmer på et snødekt jorde i nærheten. De var en nabo som hadde sett disse «sommerfuglmakkene» på den første snøen, som kom 27. desember 2015. Litt snødryss kom senere, og da også med endel «makk» oppå snøen. Hva kunne dette være?

Larvene var av ulikt utseende, både av størrelse og farge. Noen var grønne, mens andre var brunlige - mørk olivenfarget, og noen centimeter lange (se bildet). Åmene lå utover hele arealet av jordet, i snitt kanskje med to meters mellomrom.

Selve jordet ligger i Buene, Lillesand, noen kilometer nord for sentrum. Området var beitemark for sau hovedsakelig, og ble dyrket opp for ca. ti år siden, og er på



om lag 150 x 100 meter. Snøen som kom 27.12 var delvis våt (regn og snø) og la seg som et dekke på 12-15 cm.

Det var ganske mildt noen dager før og stadig fuktig vær, men ingen store nedbørmengder. På Landvik målestasjon, som ligger om lag fem kilometer unna lokaliteten, var det registrert én kuldegrader den 27.12, etter er periode med mildvær (opp i 11 varmegrader) og regn. Desember hadde ellers perioder med store temperatursvingninger og mange nedbørsdager.

Grimenes sendte et bilde av det mystiske funnet, og det ble da klart at det var larver av hagebåndfly (*Noctua pronuba*), som hadde kommet opp av bakken. Dette nattflyet finnes vanlig i Sør- og Midt-Norge, ofte tallrik. Larven overvintrer, og imago er fremme fra juni til oktober (i Sør-Norge) med en generasjon i året. I Norge er det funnet seks arter i slekten *Noctua* (Aarvik m.fl 2009), men det er hagebåndflyet som kan opptre i store mengder i kulturmark.

Arten har opprinnelse fra det vestlige Europa, men er spredt til USA og Canada, der de kan være et skadeinsekt med betydelig spredningspotensiale (Bechinski m.fl. 2009). Den ble først funnet i Nova Scotia i 1979 (Difronzo & Russel 2010). På engelsk kalles arten «Yellow Underwing» på grunn av fargetegningene på bakvingene. Larvene kalles «Winter cutworm» eller «Snow cutworm», noe som henspiller på at de er godt rustet mot kulde, og kan til og med komme frem om vinteren (i USA) for å ta til seg næring. Som eksempel forteller Wagner m.fl. (2011, s. 539) om hundrevis larver som

kom opp på pulversnø i Connecticut, USA ved minus 35°C. Larvene beveget seg nesten ikke på grunn av kulden, men også her hadde det vært noen mildværsdager tidligere.

Fullvoksne larver kan bli 4-5 cm lange og er olivenbrune, men med fargevarianter i form av rødt skjær eller grønne. De blir 5-6 cm lange, grågule eller grønnlige av farge, med mørke flekker langs kroppssidene. På hvert kroppssegment er det en tydelig svart og kremfarget flekk på hver siden av midtlinjen. Disse flekkene blir mindre tydelige fremover på larven. Imago er 5-6 cm i vingspenn, med gule bakvinger med svart bånd (Aarvik m.fl 2009).

Referanser

- Bechinski, E.J., Smith, L.J. & Merickel, F.W. 2009: Large Yellow Underwing – A New Cutworm in Idaho. *Univ. Idaho Extension*, 8 sider. <https://www.cals.uidaho.edu/edcomm/pdf/CIS/CIS1172.pdf>
- Difronzo, C. & Russel, H. 2010: *Noctua pronuba* (Lep.: Noctuidae): An Outbreak in Emails. *Jnr. Integrated Pest Mng.* 1(1): DOI: 1603/IPM10005.
- Wagner, D.L., Schweitzer, D.F., Sullivan, J.B. & Reardon R.C. 2011: *Owlet caterpillars of Eastern North America*. Princeton Univ. Press, 576 sider.
- Aarvik, Leif; Hansen, Lars Ove & Kononenko, Vladimir. 2009. *Norges sommerfugler (Håndbok over Norges dagsommerfugler og nattsvermere)*. Norsk entomologisk forening og Naturhistorisk museum UiO. 450 sider. ISBN 9788299692328.

Jan Stenløkk
Kyrkjeveien 10,
4070 Randaberg

Sangsikade *Cicadetta montana* i Østfold

Magnar Osland

Jeg har noen ganger uttalt at jeg er en av veldig få nordmenn som har hørt sikadesang her i landet. Litt forsiktig er man, og litt humor legger man på en slik fortelling. Man vil jo ikke at tilhørerne skal le først når man serverer en slik sær interesse som i perioder av livet har vært en dypt personlig lidenskap. For de aller fleste dukker sikadene opp i romaner der kveldsstemningen ved sydligere breddegrader skal beskrives, i romantiske filmscener eller som minner fra egne sydenturer. For noen få privilegerte medfører opplysningen om sikadesang i Norge et «Wow!», etterfulgt av et oppriktig «Er det sant?» Når man så forteller at dette skjedde i Østfold blir det klart at man har viklet seg inn i noe som krever både oppklaring og nærmere beskrivelse.

Min interesse for insekter ble vekket en dag i barneskolen da læreren hadde med en kasse med preparerte sommerfugler som en venn av henne hadde samlet. Det ble en interesse som fulgte meg gjennom tenårene og som jeg har tatt opp igjen sammen med en fotointeresse i senere år. Jeg kjøpte bøker om innsamling og

preparering, anskaffet utstyr og besøkte Zoologisk museum i Oslo flere ganger. Håven var alltid med på turer og samlingen vokste.

Askim, der jeg vokste opp, er vestover avgrenset av Glomma med flere kraftstasjoner. I 1918 ble det bygd en



Sangsikade *Cicadetta montana* fra Østfold.
Foto: Magnar Osland.

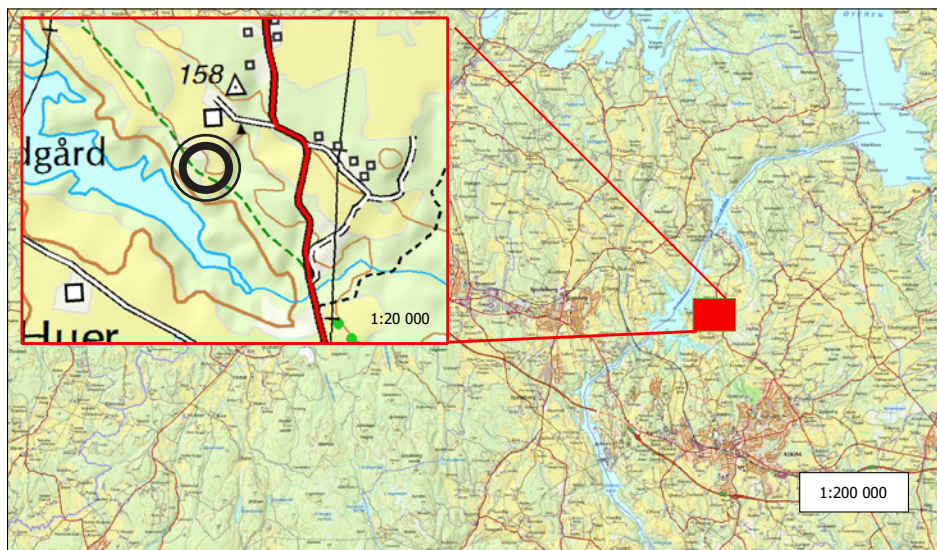
smalsporet jernbane på ca 8 km fra Askim sentrum til Solbergfoss for å frakte både materiell og personer til kraftanlegget. Banen var i drift til 1965. Etter det ble skinnegangen fjernet, mens traséen ble liggende urørt. I senere tid er denne utbedret til en flott turløype.

På 1970-tallet var dette et godt område for en som var interessert i insekter; få turgåere som undret seg over løpingen med håv og en lang rekke forskjellige biotoper med skog, jordbruksområder og ulike grøftkanter langs linja. Når linja nærmet seg Glomma, fantes det tidligere noen små blomsterenger mellom linja og skråningen ned mot elva.

En dag i slutten av mai i andre halvdel av 70-tallet, kom jeg hit for å se etter sommerfugler. Jeg ble oppmerksom på en kraftig summing fra flere retninger og

tenkte umiddelbart på gresshopper. Men jeg fikk det ikke til å stemme. Denne lyden var annerledes. Jeg hadde selv ikke vært lenger syd enn Tyskland og hadde derfor ingen erfaring med sikadene. En som er «hektet» på insekter blir litt satt ut når han «får los». Det er denne underlige følelsen som er den viktigste drivkraften; møtet med artene du ikke har opplevd tidligere, de nye funnene, når alt annet av tanker forsvinner og du bare fokuserer på den nye oppdagelsen.

Jeg prøvde å lokalisere lydene. Blomsterenga var ikke så stor og var omkranset av løvtrær. Jeg mente at lydene måtte komme fra disse løvtrærne og jeg nærmet meg disse med forsiktighet, redd for å forstyrre og at lyden skulle forsvinne. Stor var forundringen da jeg så et stort insekt sitte i bladverket i øyehøyde. Jeg slo etter den



Kart over lokaliteten Solbergfoss hvor sangsikade ble påvist 29. mai 1976.
Kartgrunnlag: Norge digitalt.

med håven og lykken var stor da jeg så den var fanget. Men hva i all verden var dette? Jeg var forundret over at jeg ikke hadde lagt merke til et så stort insekt i noen av de insektbøkene jeg hadde eller hadde lånt på biblioteket.

Da jeg kom hjem måtte jeg selvfølgelig sjekke bøkene nøyer. Etter en del arbeid forstod jeg at det måtte være en sikade. Den var sjelden i Norge stod det, men jeg hadde ingen anelse om at dette funnet var det første i Østfold. Senere var jeg i Zoologisk museum og fikk bekreftet at jeg hadde funnet sangsikaden *Cicadetta montana*.

En stund vurderte jeg å bli biolog, men det gikk ikke slik. Isteden ble insektsamlingen plassert i kjelleren og interessen lagt på is. Mange år senere har jeg tatt opp igjen interessen i kombinasjon med interessen for fotografering. Nå brukes både zoom og makrolinse for å komme tett på en fascinerende verden. Vi er så heldige å ha blitt involvert i et husprosjekt i Italia. Det har forsterket interessen og gitt mange store opplevelser; sommerfuglsafari i Alpene med apollosommerfuglen som et høydepunkt, nærbilde av sommerfuglnettvingen som jeg brukte litt tid på å artsbestemme og gressengen ved siden av vinmarkene der vi flere ganger har vært på fotosafari hos den fotogene kneleren.

Etterhvert som Internett utviklet seg, kom kunnskapen om insekter nærmere og et søk på sangsikade ga informasjon i en utredning om at det ikke var registrert funn i Østfold. Det stemmer ikke, tenkte jeg, men først noen år senere, i 2015 la jeg ut mitt funn på artsobservasjoner.

Etter hva jeg er fortalt er dette fremdeles det eneste funnet fra Østfold.

For øvrig besøkte jeg stedet for noen uker siden (juni 2016) uten å finne eller høre noe til sangsikaden. Som jeg hadde mistanke om var området på nedsiden av jernbanelinja nå innlemmet i åkeren som ligger på oversiden.

Jeg har nok aldri vært en systematiker med kunnskap om alle artsdetaljer og latinske navn. Mitt anliggende har vært fascinasjonen av mangfoldet i naturen, opplevelsen, spenningen ved nye funn og spenningen ved å komme tett på, oppleve detaljene og få det optimale fotografiet. Slow adventure skal det visstnok hete.

Magnar Osland
Rappveien 2a
0671 Oslo



En gratis sommerfuglbok

Forskeren Peter Smetacek har lagt ut en flott bok om svalestjerter som finnes på det indiske subkontinentet. Her er alle artene avbildet i farger på 122 sider totalt, inkludert bilder av insektene i naturen. En liste over betydningen av de latinske navnene finnes også, listet helt bakerst. Boken med tittelen «Papilionid Butterflies of the Indian Subcontinent» kan lastes ned herfra:

http://www.researchgate.net/publication/272383021_Papilionid_Butterflies_of_the_Indian_Subcontinent

Jan Stenløkk

**Ute etter noe spesielt - utstyr, bøker, tips?
Sleng inn en notis på oppslagstavla da vel!**

Insektnytt@gmail.com



Entomologisk filateli II:

Også frimerkeinsekta er vrine å talfesta

Ivar Stokkeland

Blant frimerkesammlarane finst det tradisjonelt to hovudgrupper. Dei nasjonale fokuserer på geografiske område (gjerne kombinert med tidsavgrensing). Motivsammlarane tek gjerne for seg eit avgrensa tema som ein samlar globalt. Insekt, og då spesielt sommarfuglane, er eit relativt vanleg motivområde å samla. Det finst truleg fleire tusen som syslar med dette i dag, meir eller mindre aktivt.

Borgersen (1991) nemner at det alt for 25 år sia var utgjeve tusenvis av frimerke med insektmotiv. Ein fersk katalog (Michel 2015) anslår at det finst om lag ti tusen frimerke med sommarfuglar på. Det reelle talet er mykje høgare. Men ganske umogeleg å definera, av fleire grunnar.

Det kjem stadig nye utgjevingar. Svært mange av desse må plasserast ein eller annan stad i gråsonane mellom det tradisjonelle frimerket og reine glansbildetrykk som i praksis ikkje kan brukast til frankering. Skal ein ta med i opptellinga frimerke der insekt er eit heilt perifert tema? Er det nok at merket inneheld ei lita bikube? Dessutan vil det finnast ulike utgåver av eit frimerke:



Togo ga ut dette frimerket på verdshelse-dagen 7. april 1976. Knott (Simuliidae) kan overføra ein nematode som utløyser onchocerciasis (elveblinde). Frimerke med slike sjukdomsvektorar finst frå fleire land, ikkje minst afrikanske.

stempla, ustempla, miniark, maxikort, førstedagsbrev, nyopptrykk, utagga, prøve-trykk, trykkfeil og så vidare.

Verdien av eit sjeldsynt frimerke vil avhenga av tilstand og om det er ein spesiell variant. Det frimerket eg sjøl siklar mest etter, er ei japansk utgjeving frå 1916. Det vart laga i høve innsettingsseremonien for keisar Hirohito og inneheld eit par små sommarfuglar som dekorasjon. I skrivande stund ligg det éin variant ute på ebay til 750 USD.



Denne spretthalen vart utgjeven i 1982 i serie med mygg, bille, edderkopp og to midd, alle artar som finst lokalt. Det vart utgjeve frimerke under namnet Falkland Islands Dependencies frå 1946 til 1985. Området omfatta Sør-Georgia, Sør-Sandwichøyane og Graham Land i Antarktis.

Filippinane, Guinea, Guyana, Cuba og Vietnam er blant dei landa som har gjeve ut flest insektfrimerke. Men dette vil igjen avhenga av definisjonar. Dagsommarfuglane er den dominerande gruppa, av estetiske grunnar. Av andre Lepidoptera-familiar ligg Saturniidae i tet (passerte hundre frimerke for 25 år sia). På ein klar andre ordensplass kjem Coleoptera. Dei største billefamiliane på frimerke er Scarabaeidae og Cerambycidae.

Collembola er eit typisk døme på små insekt som finst overalt, under beina dine. Men folk flest har ikkje høyrte om dei. Spretthalefrimerkesamling er ein veldig «smal sport»; eg kjenner berre til eitt, og det er *Cryptopygus antarcticus* frå Falkland Islands Dependencies. Det er frå ein utmerka serie: Insekta høyrer til i det området der frimerka blir utgjevne, dei er godt illustrerte og har fått korrekt namn på dyret.

No seier forskarane at Collembola strengt tatt ikkje er insekt. Det får så vera, innanfor entomofilatelen tek vi gjerne med midd, edderkoppar, skorpionar, tusenbein og sånt.

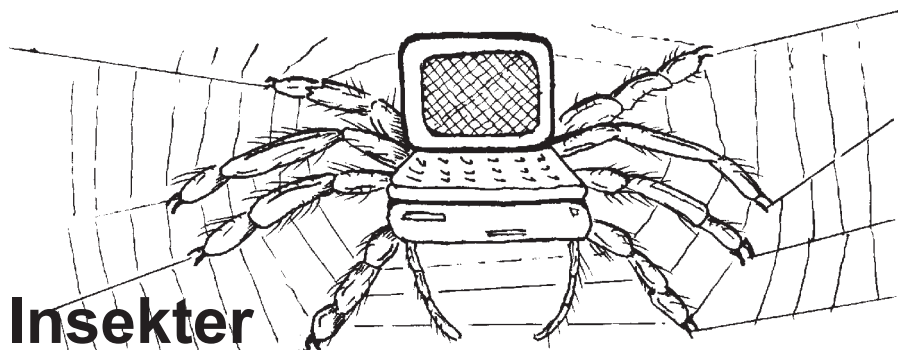
Litteratur

- Borgersen, B. 1991. Insekter på frimerker. Insekt-Nytt 16(3): 5-7.
 Michel Motivkatalog Schmetterlinge, ganze Welt. 2015. Unterschleissheim: Schwaneberger. 357 s.

Ivar Stokkeland
 Petersborggata 54
 9009 Tromsø
 ivar.stokkeland@npolar.no

Insekter i nettet

ved Jan Stenløkk



Gammel blodsuger

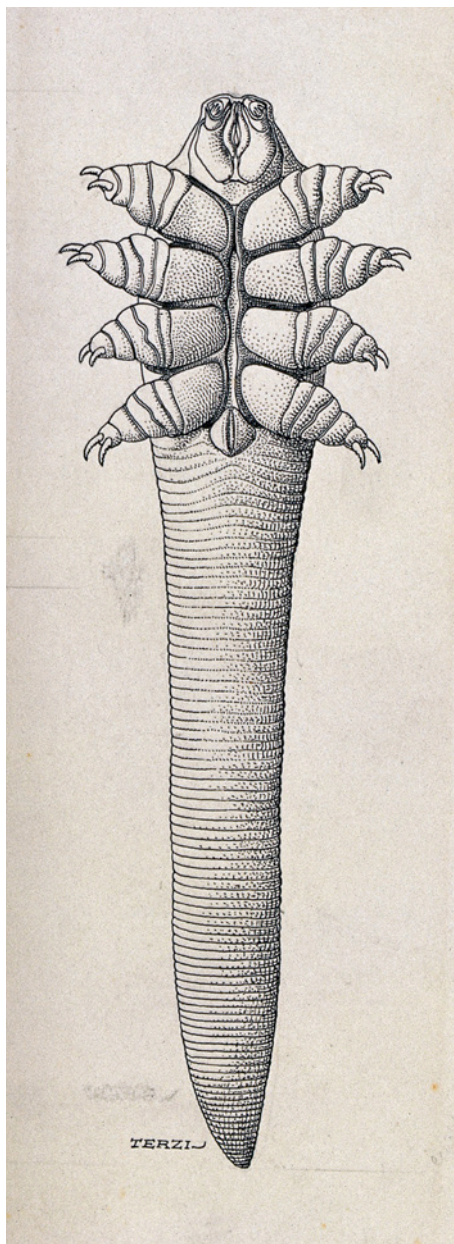
Fossile blodsugende insekter er svært sjeldne, så funnet av en mygg med rester av blod i magen var derfor oppsiktsvekkende. Myggen er fra lag i Montana, USA som er av midtre eocen alder, ca 46 millioner år gamle. Blodet er selvsagt ikke lenger

bevart og heller ikke DNA, men det er høye verdier av jern og rester etter heme-molekyler som bygger opp hemoglobin.

Etter: «Hemoglobin-derived porphyrins preserved in a Middle Eocene blood-engorged mosquito», internett: <http://www.pnas.org/content/110/46/18496.abstract>



En *Culiseta*-art (USNM 559050) (Diptera: Culicidae). Kilde: Dale E. Greenwalt et al. PNAS 2013;110:18496-18500.



Hårsekkmidd *Demodex folliculorum*. Kilde: Wellcome Images, Wikimedia Common.

Hårsekkmidd er et trofast dyr.

Vårt ansikt er hjemsted for blant annet hårsekkmidd – ørsmå midd som lever hele livet i og nær hårsekkene våre. DNA fra disse småkrypene kan vise menneskenes migrasjonshistorie mange titusen år tilbake, fra våre forfedre forlot Afrika for kanskje opptil 100 000 år siden. Innsamling av midd fra amerikanere med ulikt opphav (i prosjektet «Meet your Mites»), viste fire opprinnelige grupper med mitokondrielt DNA fra hårsekkmiddden *Demodex folliculorum*. Alle fire grupper fantes på amerikanere med afrikansk opphav, mens de med europeisk, asiatisk eller sør-amerikansk herkomst hadde kun en eller to av gruppene. Barn hadde samme type som sine foreldre.

Etter: «Facial mites reveal where you come from», internett: <http://sciencenordic.com/facial-mites-reveal-where-you-come>

Kast ut platesamlingen!

Macaulay Library i USA inneholder verdens eldste og største vitenskapelige arkiv over video og audio opptak fra dyr. Formålet med institusjonen er å samle atferd og naturhistorie fra verdens biomangfold, noe de har gjort i over hundre år, og stille dette til rådighet for forskning, undervisning, naturvern og kunst. På lenken under kan man få tilgang til utallige lyder og videonutter av ledd-dyr, men også fugler, pattedyr, reptiler og annet. Av leddyrene er det 9595 lydfiler og 1003 videoer, noe som skulle holde den mest iherdige entomolog okkupert en stund.

Internett: <http://macaulaylibrary.org/browse/taxa/insecta>



PÅ LARVESTADIET
ved Halvard Hatlen

Her er 20 nye spørsmål. Også denne gangen er det noen latinske navn – norske navn. Kanskje vanskelig, kanskje lett, uansett trolig nyttig. Halvparten av spørsmålene og svarene fant jeg i noen eldre nummer av Insekt-Nytt. Bladene kan lastes ned i pdf-format, fra hjemmesiden vår: www.entomologi.no, om du vil slå opp i kildene for mer lesning. Lykke till!

20 spørsmål med yrkesvilledning:

Regler: kun de under 15 år har lov å bruke hjelpemidler!

1. Hva er en bringebærglassvinge?
2. Hvorfor har rødflekkglassvinge og rødkantglassvinge, fått nettopp disse navnene?
3. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Zygaenidae (sommerfugler)?
4. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Tortricidae (sommerfugler)?
5. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Ypsolophidae (sommerfugler)?
6. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Prodoxidae (sommerfugler)?
7. Hva er navnet på selve «urslekten» når det gjelder edderkopper?
8. Hvilken edderkopp i denne slekten kan sies å være godt kjent av nesten alle?
9. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Scutelleridae (teger)?
10. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Pentatomidae (teger)?
11. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Coreidae (teger)?
12. Hvilken insektgruppe egner seg til å rense skjeletter for kjøttrester?
13. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Ptiliidae (biller)?
14. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Silphidae (biller)?
15. Hva er det norske navnet i artsnavnebase på gruppen Lampyridae (biller)?
16. Hvor langt er det mellom masseforekomstene av fjellbjørkemåler og frostmåler på den skandinaviske halvøy?
17. Det er trolig en sammenheng eller årsak til disse masseforekomstene, hva kan det være?
18. Hvorfor lykkes gnagende insekter så godt, hva er hypotesen?
19. Hvilket treslag går det særlig hardt utover, særlig på fjellet og nord i Skandinavia?
20. Gjett hvilket insekt som først ble klonet?

Svarene står på neste side:

Svarene:

Svar på 20 spørsmål:

1. En sommerfugl (Glassvinger – Sesiidae) (Aarvik et al 2009).
2. De har henholdsvis en rød flekk eller en rød kant på bakkroppen (Aarvik et al 2009).
3. Bloddråpesvermere eller bloddråpesvermarer (søk i Artsnavnebase juli 2016).
4. Viklere eller viklarer (søk i Artsnavnebase juli 2016).
5. Sigdmøll (søk i Artsnavnebase juli 2016).
6. Knoppmøll (søk i Artsnavnebase juli 2016).
7. *Araneus*, omtrent alle edderkopper ble i begynnelsen plassert i denne slekten (Åkra 2005).
8. Korsedderkopp (*Araneus diadematus*) har en vid utbredelse og er mest kjent (Åkra 2005).
9. Skjoldteger (søk i Artsnavnebase juli 2016).
10. Breiteger (søk i Artsnavnebase juli 2016).
11. Kantteger (søk i Artsnavnebase juli 2016).
12. Klannere, særlig fleskeklanner (Stenløkk 2005).
13. Fjærvinger eller fjørvenger (søk i Artsnavnebase juli 2016).
14. Åtselbiller (søk i Artsnavnebase juli 2016).
15. Lysbiller (søk i Artsnavnebase juli 2016).
16. Det skjer omlag hvert tiende år (Økland & Kobro 2005).
17. Påfallende samvariasjon mellom solflekkaktivitet og herjingen av disse målerne (Økland & Kobro 2005).
18. Hypotesen er at treet velger å beskyttes seg mot UV stråling, på bekostning av forsvar mot gnagende insekter (Økland & Kobro 2005).
19. Særlig bjørk, noen trær kan dø av angrepet (Økland & Kobro 2005).
20. Bananfluer (Stenløkk 2005).

0-5 riktige: Dårlig, vi anbefaler en karriere som økonom, børsmegler, it-konsulent eller politiker.

5-10 riktige: Middels bra. Du kan kanskje bli lærer.

10-15: riktige: Meget bra, entomolog kan være en mulighet for deg.

15-20 riktige: Utmerket (du har vel ikke kikket?). Entomolog er yrket for deg. Kontakt Insekt-Nytt redaksjonen for ytterligere yrkesvilledning.

Litteratur:

- Aarvik, L., Hansen, L.O., Kononenko, V. 2009. Norges Sommerfugler. Håndbok over Norges dag-sommerfugler og nattsvermere. Norsk entomologisk forening, Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo. 432 s. ISBN 978-82-996923-2-8.
- Artsnavnebasen (www.artsdatabanken.no) (juli 2016).
- Stenløkk, J. 2005. Insekter i nettet. Insekt-Nytt 30 (1/2): 55-58.
- Økland, B. & Kobro, S. 2005. Insekter i tid og rom. Insekt-Nytt 30 (1/2): 13-22.
- Åkra, K. 2005. Hjulspinnere - Araneidae. Insekt-Nytt 30 (1/2): 23-38.
-

Forhandlere av entomologisk utstyr

NATUR OG FRITID

Norsk firma med godt utvalg av entomologiske bøker og entomologisk utstyr (og annet naturrelatert). Har salg både over disk og på nett. Drevet av og for naturinteresserte. www.naturbokhandelen.no



BENFIDAN

Benfidan fører forskjellig entomologisk utstyr, først og fremst innsamlings- og prepareringsutstyr. Her kan man blant annet kjøpe spennbrett, insektnåler og håver. Skriv etter prislister til: Benfidan, Fruevej 125, DK-7900 Nykøbing Mors, Danmark. E-post: benfidan@mail.dk

APOLLO BOOKS

En bokhandel som spesialiserer seg på entomologisk litteratur. Bestill katalog! www.apollobooks.com. E-post: info@apollobooks.dk

B & S ENTOMOLOGICAL SERVICES (MARRIS HOUSE NETS)

Dette firmaet selger forskjellige typer insekt-nett, inkludert malaisetelt. Har produkter som er ansett for å ha svært god kvalitet. www.entomology.org.uk/

ORTOMEDIC (tidligere Onemed AS)

Fører stereomikroskop, binokularluper, laboratorieutstyr, o.a. Se annonse på baksida av bladet. www.ortomedic.no



BIOQUIP

Kjempestort entomologisk firma lokalisert i California, USA. Fører det aller meste. Verdt å prøve, men litt dyre! www.bioquip.com

ENTO SPHINX s.r.o.

Et tsjekkisk firma som fører masse entomologisk utstyr både for felt og for lab. Har også en god del litteratur. Gode priser og generelt god kvalitet på utstyret. www.entosphinx.cz/en/



The Norwegian Entomological Society

www.entomologi.no

The Norwegian Entomological Society (NEF) was founded in 1904. Its goal is to promote the interest for and study of insects. Anyone with an interest in entomology, whether amateur or professional, is welcome as a member. The society currently has about 600 members, mostly from Norway.

Insekt-Nytt [Insect-News] is NEF's popular publication, including reports and articles on faunistics, fieldtrips, anecdotes, techniques etc. The text is mainly in Norwegian. Of special interest for foreign members is the journal Norwegian Journal of Entomology which is published in English.

Insekt-Nytt is published with four issues annually. Norwegian Journal of Entomology is published with two. Many of the older publications can be found in fulltext on our homepage.

To become a member of NEF, please visit our homepage and fill in our online form.

If you would like more information on some of the content of this issue, please contact the editor at; insektnytt@gmail.com and check out our homepage www.entomologi.no

Content of Insekt-Nytt [Insect-News] 41 (2) 2016

Endrestøl, A. Editorial: Innst. 294 S (2015–2016)	1
Endrestøl, A. The Lense-Bug.....	4
Olsen, A.I., Lundmo, S. & Syvertsen, P.O. The Holly Blue is spreading northwards in Nordland county	5
Lundmo, S., Olsen, A.I., Syvertsen, P.O. og Nilsen, R. New regional records of Lepidoptera in Nordland county	9
Olsen, A.I., Lundmo, S. & Syvertsen, P.O. Records of <i>Acronicta cinerea</i> i Nordland county	27
Andreassen, A.T. Dung beetles and water scavenger beetles in dung from Lista	31
Stenløkk, J. Mass occurrence of larvae of the Large Yellow Underwing Moth <i>Noctua pronuba</i> on snow in December	37
Osland, M. The New Forest Cicada <i>Cicadetta montana</i> in Østfold county	39
The Billboard	42
Stokkeland, I. Entomological filately II: Also stamp insects are tricky to quantify	43
Stenløkk, J. Web-Bugs	45
Hatlen, H. At the Larval Stage (quiz)	47
Suppliers of entomological equipment	49
Content of Insekt-Nytt [Insect-News] 41 (2) 2016	50

Rettledning for bidragsytere:

Tekst. Hovedartikler struktureres som følger: 1) Overskrift; 2) Forfatteren(e)s navn; 3) Selve artikkelen (gjørne med ingress- en kort tekst som fanger leserens oppmerksomhet og som trykkes med fete typer; splitt hovedteksten opp med mellomtitler; 4) Evt. takk til medhjelpere; 5) Litteraturliste; 6) Forfatteren(e)s adresse(r); 7) Billedtekster og 8) Evt. tabeller. Alle disse punktene kan følge rett etter hverandre i manus. Send bare ett eksemplar av manus. Bruk forøvrig tidligere numre av Insekt-Nytt som eksempel. Latinske navn skal skrives i kursiv.

Manuskripter må være feilfrie. Manuskripter sendes redaksjonen som e-post eller vedlegg til e-post. De fleste typer tekstredigeringsprogrammer kan benyttes (PDF dokumenter godtas ikke). Eventuelle bilder og illustrasjoner sendes inn samtidig med manuskriptet.

Forfattere av større artikler vil få tilsendt et PDF dokument av artikkelen. Fem eksemplarer av bladet kan sendes etter ønske.

Illustrasjoner. Vi oppfordrer bidragsytere til å illustrere artiklene med egne fotografier og tegninger. For bilder hentet fra internett må rettighetsspørsmålet være avklart. Leveres illustrasjonene elektronisk, vil vi ha dem på separate filer som vedlegg til e-post, og med en oppløsning på minimum 300 dpi. Det er en fordel om bildene er tilpasset A5 format med 5,90 cm bredde for én spalte, eller 12,4 cm over to spalter. Legg ikke illustrasjonene inn i tekst-redigeringsprogrammet, f.eks. MSWord. Fjern også alle koder etter eventuelle referanseprogram (f.eks. Endnote). Originale fotografier kan sendes inn som papirbilde, dias eller negativer. Redaksjonen forbeholder seg retten til å velge utsnitt og foreta små justeringer på bilder (som f.eks kontrast og lys).

Korrektur. Forfattere av større artikler vil få tilsendt en PDF for korrektur. Den må returneres senest 3 dager etter at man mottok den. Store endringer i manuskriptet godtas ikke. Korrektur av små artikler og notiser foretas av redaksjonen.

Norsk entomologisk forening

Postboks 386, 4002 Stavanger

E-post sekretær: jansten123@online.no

Bankkonto: 7874 06 46353 [Jon Peder Lindemann, Gamle mossevei 43, 1430 Ås]

Styret 2016

Leder: Lars Ove Hansen, Sparavollen 23, 3021 Drammen (tlf. 413 12 220)

Nestleder: Trude Magnussen, Grenseveien 13 A, 0571 Oslo (tlf. 415 40 366)

Sekretær: Jan Arne Stenløkk, Kyrkjeveien 10, 4070 Randaberg (tlf. 51 41 08 26)

Kasserer: Jon Peder Lindemann, Gamle mossevei 43, 1430 Ås (tlf. 913 09 552)

Styremedlem: Hallvard Elven, Munkebekken 186, 1061 Oslo (tlf. 22 32 83 41)

Styremedlem: Ove Sørlibråten, Vestengveien 18b, 1850 Mysen (tlf. 976 56 333)

Styremedlem: Per Kristian Solevåg, Barlindveien 9D, 3408 Tranby (tlf. 979 52 637)

Lokallag

Finnmark lokallag, c/o Johannes Balandin, Myrullveien 38, 9500 Alta

Tromsø entomologiske klubb, c/o Arne C. Nilssen, Tromsø museum, 9037 Tromsø

Midt-Troms lokallag, c/o Kjetil Åkra, Midt-Troms Museum, Postb. 82, 9059 Storsteinnes (tlf. 77 72 83 35)

NEF/Trøndelagsgruppa, c/o Oddvar Hanssen, NINA, 7485 Trondheim

Agderlaget (A-laget), c/o Kai Berggren, Bråvann terrasse 21, 4624 Kristiansand

Grenland lokallag, c/o Arnt Harald Stendalen, Wettergreensvei 5, 3738 Skien

Larvik Insekt Klubb, c/o Torstein Ness, Støperiveien 19, 3267 Larvik

Drammenslaget / NEF, c/o Tony Nagypal, Gløttevollen 23, 3031 Drammen

Numedal Insektregistrering, c/o Bjørn A. Sagvolden, 3626 Rollag (tlf. 32 74 66 37)

NEF avd. Oslo & Akershus, c/o Insektavd., Naturhist. mus., Pb.1172 Blindern, 0318 Oslo

Østfold entomologiske forening, c/o Thor Jan Olsen, Postboks 1062 Valaskjold, 1701 Sarpsborg

Bergen insektklubb, c/o Sylvelin Tellnes, sylvelin.tellnes@gmail.com

Distributør

Salg av trykksaker og annet materiell fra NEF: Insektavdelingen, Naturhistorisk museum, Pb. 1172 Blindern, 0318 Oslo [Besøksadresse: Sarsgate 1, 0562 Oslo] (tlf. 22 85 17 05); e-mail: trude.magnussen@nhm.uio.no.





NORGE P.P. PORTO BETALT

Returadresse:
Norsk entomologisk forening
Postboks 386, 4002 Slangerup



Leica

MICROSYSTEMS

www.leicamicrosystems.com

ORTOMEDIC

Vollsveien 13E, Boks 317, 1326 Lysaker - Tlf 67 51 86 00 / Faks 67 51 85 99
ortomedic@ortomedic.no - www.ortomedic.no